תלמוד בבלי · אחרונים · חידושי רבי עקיבא איגר · סדר נשים

# חידושי רבי עקיבא איגר על מסכת יבמות

רבי עקיבא איגר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

# חידושי רבי עקיבא איגר על מסכת יבמות

רבי עקיבא איגר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חידושי-רבי-עקיבא-איגר-על-מסכת-יבמות/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

# תוכן העניינים


דף ב. 5
דף ב: 5
דף ג. 6
דף ד. 6
דף ז: 7
דף יב. 7
דף יב: 8
דף יג. 9
דף יג: 10
דף טז. 10
דף טז: 11
דף יז: 12
דף יט: 13
דף כ: 14
דף כג. 14
דף כג: 14
דף כה: 15
דף כו: 15
דף כט. 16
דף ל. 16
דף לא. 17
דף לג. 17
דף לג: 18
דף לד: 18
דף לה: 18
דף לו. 19
דף לו: 19
דף לז. 19
דף לח: 20
דף מא. 21
דף מא: 22
דף מג: 22
דף מט. 23
דף נ. 23
דף נ: 24
דף נב. 24
דף נד. 24
דף נה. 24
דף נו: 25
דף נח. 25
דף נח: 25
דף נט. 25
דף נט: 27
דף סא: 27
דף סה. 27
דף סו: 28
דף ע. 28
דף עח: 28
דף פ. 29
דף פ: 29
דף פא. 31
דף פד. 32
דף פה: 32
דף פז. 32
דף פח: 32
דף פט: 33
דף צ. 34
דף צא: 34
דף צב. 34
דף צג. 34
דף צה: 35
דף צח. 35

**דף קח**: . . . . . 36
**דף קט**. . . . . 37
**דף קי**. . . . . 37
**דף קיא**: . . . . . 37
**דף קיג**: . . . . . 37
**דף קיד**. . . . . 38
**דף קיט**. . . . . 38
**דף קכ**: . . . . . 38

## דף ב.

**תוס'** ד"ה ואחות אשתו וכו', ופריך עלה מ"ש יבמתו דקעביד מצוה משמע דקני לה.
**אף** דשם אמרינן עלה אשתו נמי קעביד מצות עונה והא פשיטא דבאשתו נדה ליכא מצות עונה, וע"כ דקעביד מצוה היינו לפי טעותו דטעה בדבר מצוה, א"כ הכא נמי יש לומר ביבמה כן, מ"מ יש ראיה מהך לישנא דשם דר"י אית ליה דר"ל דנתחלף לו נותר בצלי דחייב דטעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה חייב, א"כ מדס"ל דביבמתו נדה פטור מוכח דבאמת עשה מצוה וקני לה, ופירכת הש"ס הנ"ל אשתו נדה נמי, היינו לאידך לישנא דר"י פליג על ר"ל וס"ל דאפילו לא עשה מצוה פטור, כנלע"ד בכוונתם אף דלשונם אין מדוקדק כ"כ:

## דף ב:

**במתני'** וכולן שמתו וכו' או שנמצאו אילונית צרותיהן מותרות.
**הטעם** דאילונית משום דהוי מקח טעות ואינה אשת אחיו, וא"ת מה טעמא דרבי מאיר דקטנה לא מתיבמת שמא תמצא אילונית ופוגע באשת אח, והא אינה אשת אח כלל, תירצו בתוס' בשם ר"ת דזהו באמת רק בקיבל עליה, ובשם הר"ר אברהם מבורגולייה תירצו דמתניתין דהכא מיירי בנמצאת אילונית בחיי הבעל והקפיד אבל לאחר מיתה דלמא אלו היה קיים לא היה מקפיד.
**ונראה** לי תירוץ הר"ר אברהם עיקר, דעל תירוצו של ר"ת, קשי' לי מלקמן פ' הבא על יבמתו (דף סא ע"ב) וכר' מאיר מי סבר לה (ר"א) וכו' ותניא קטנה מתיבמת ואינה חולצת דברי ר"א, ומה קושיא דלמא ר"א מיירי בלא קבל עליה.
**ומה** שדחו בתוס' תירוץ הר"ר אברהם מהתוספתא דאיתא נמצאת אילונית בין בחיי הבעל בין לאחר מיתה צרותיהן מותרות, יש ליישב, די"ל דודאי רובא דאנשי קפדי ומיעוטא הוא דלא קפדי, ומש"ה בנמצאו אילונית לאחר מיתה צרותיהן מותרות דלא חיישינן למיעוטא, אבל בההיא דקטן וקטנה דר"מ הוא דסובר לא חולצת דחייש למיעוטא, ולדידיה שפיר חייש שמא האח שמת מהמיעוט דלא קפדי.
**וא"ת** הא אמרינן בפ' אין מעמידין (ע"ז דף לד ע"ב) כיון דאיכא רוב עגלים דאין נשחטין לע"ז, ואיכא נמי שאר בהמות כו' הוי ליה מיעוטא דמיעוטא (ולא היה חייש ר"מ לאסור גבינות בית אוניקי בהנאה, לולי טעמא דנתן שרוב עגלים נשחטין לע"ז) יש לומר התם שאני, דהמיעוט השני הוא מכללא דהמיעוט הראשון, דהעגלים הן מיעוטא, ומאותן מיעוט עגלים נשחטין מיעוט מהן לע"ז, אבל הכא כל חד מיעוט עומד בפני עצמו, דעלי'

חיישינן שהיא ממיעוט נשים דאילונית הן, ועל הבעל חיישינן שהוא ממיעוט דלא קפדי וכל אחד מהני הוי מיעוט מעליא:

## דף ג.

**גמרא** מנינא דרישא (דקתני ט"ו נשים פוטרות צרותיהן) למעוטי מאי ומנינא דסיפא למעוטי מאי, למעוטי דרב (דאית ליה צרת סוטה פטורה) ודרב אסי (דאית ליה צרת אילונית פטורה).

**קשה** לי למ"ש התוס' פ"ק דגיטין (דף ה' ע"א) ד"ה בשניסת, דלא שייך לומר מנינא למעוטי, מאי דבלא"ה לא מצי למחשביה, וכ"כ בפ' כל היד (נדה דף יח ע"ב) ד"ה האמר, והרי הכא לא מצי למחשביה כיון דאינן בצרת צרתה.

**ולומר** דרב לא ס"ל להא, אלא דאף מה שאינה בצרת צרתה ראויה למחשביה מ"מ תיקשי דהא אמרינן בסמוך, ואי לא ס"ל בהדדי חדא למעוטי דחבריה, והדר מקשינן לרב ולר"א ליתנינהו (במתניתין צרת סוטה ואילונית בהדי הנך) ומשני לפי שאינן בצרת צרתה א"כ לכל אחד מאי דלא חשיב דינא דידיה על כרחך משום דאינה בצרת צרתה וא"כ האיך אמרינן דמנינא למעוטי דחבריה הא בלא"ה לא מצי למחשביה:

## דף ד.

**גמרא** בשומרת יבם הכתוב מדבר ולעבור עליו בשני לאוין.

**קשה** לי על השמטת הרמב"ם והסמ"ג והחינוך לדבר זה דעובר בב' לאוין, והא כיון דקיי"ל כרבנן דאנוסת אביו מותרת, ע"כ קרא דלא יגלה לשומרת יבם של אביו ולעבור עליו בב' לאוין.

**ונלע"ד** ללמוד מדברי רש"י לקמן (דף מט ע"א) דלר"ש התימני דיש ממזר מחייבי כריתות מדסמיך ליה לא יבא ממזר, מה"ט גופיה לאו דלא יגלה בשומרת יבם של אביו כתיב לסמוך ללאו דלא יבא ממזר להורות דיש ממזר מח"כ, ולר' יהושע דאין ממזר אלא ממיתות ב"ד, וס"ל דלא יבא ממזר קאי על לא יקח איש את אשת אביו, ע"כ דלא יגלה אי דמיירי באנוסת אביו, אי בשומרת יבם של אביו, ולעבור עליו בב' לאוין (עיי"ש היטב) א"כ ע"כ הא דאמרינן בסוגיין ובר"פ נושאין דלרבנן בשומרת יבם של אביו ולעבור עליו בב' לאוין, היינו לתרץ אם נימא דס"ל כר"י דלא יבא ממזר לא קאי עלה, אבל לפי ההלכה דקיי"ל כר"ש התימני, אצטריך קרא דלא יגלה לגופיה, משום סמיכתו ללא יבא ממזר.

**וזהו** לשיטת רש"י, אבל לתוס' שם הוא בהיפוך דלר"י אצטריך לא יגלה לאורויי דדוקא

מולא יקח עד לא יגלה היינו חייבי מיתות ב"ד הוי ממזר דלא נילף לח"כ מהקישא דר"י אבל לר"ש התימני אייתר לא יגלה, דלאורויי דהוי ממזר מח"כ בלא"ה ידעינן מהקישא דר"י, אע"כ דאתי לעבור בב' לאוין, א"כ לדינא דקיי"ל כר"ש התימני עובר בב"ל, וביש"ש (פי"א סי' ג') כ"כ לקושטא דמלתא דאתי לעבור בב' לאוין.

**ואולם** קשה לי למ"ש הישׁ"ש (שם סי' ב') שהקשה דמנ"ל דאשה ובתה לא מיירי גם מאנוסתו, ומה דמשני רבא דא"כ קרא דבת בנך מיותר דלמא לעבור בב"ל, ותירץ דס"ל לרבא דל"ש לומר לעבור בב' לאוין אם לא שתמצא כל שם בפ"ע, בת בנך לחוד ובת בתה לחוד, אבל אם איתא דגם מאנוסתו חייב משום אשה ובתה לא משכחת זה בלא זה עיי"ש, וקשה לי מהך דהכא בשומרת יבם ש"א דלא משכחת זה לחוד בלי שיהיה ג"כ משום אשת אחי אביו, ואף על פי כן אמרינן לעבור עליו בב' לאוין:

**תוס'** ד"ה דכתיב לא תלבש (אב"ה עי' מ"ש אאמ"ו נ"י במס' ביצה דף יד ע"ב):

## דף ז:

**גמרא** מוטב יבא עשה (דפסח) שיש בו כרת וידחה לעשה שאין בו כרת (ויכנס הטבול יום להר הבית להכניס ידיו לבהונות לטהר לאכול פסחו לערב).

**ואין** זה דומה לערל הזאה ואיזמל, דהעמידו חז"ל דבריהם במקום כרת, דהתם אלו היה דאורייתא לא היה מותר, דמכשירים אינו דוחה שבת, ואמרו חז"ל ששבות דבריהם יהיה כוחו כאלו הוא דאורייתא, משא"כ הכא דאף בטמא דאורייתא עשה דפסח דוחה אותה כיון דליכא כרת אלא בעשה, וכדאיתא להדיא בזבחים (דף לג) רבינא אמר לענין מלקות אתמר, וכנראה ג"כ מדברי תוס' (ד"ה ור"י וכו') דהיה מקום לומר דתנא דברייתא ס"ל דהוא דאורייתא, ואפ"ה פסח דוחה אותה, וא"כ ל"ש שיעמידו דבריהם דמה בכך שיעמידו ויהיה כטמא דאורייתא, הא גם בדאורייתא ממש פסח דוחה אותה.

**ובתוס'** ד"ה מוטב דחקו בזה, ותמיהני, (אב"ה עיין בחי' אאמ"ו נ"י במועד קטן דף יד ע"ב):

## דף יב.

**גמרא** אמר רב אסי צרת איילונית אסורה (אב"ה עיין מ"ש לקמן דף צא ע"ב):

## דף יב:

**גמרא** אמר רבא הלכתא צרת איילונית מותרת ואפי' הכיר בה.
**בנמוקי** יוסף הביא בשם ר"ת וזה לשונו, "כתב ר"ת ז"ל דלרבא דלאו טעמיה משום מקח טעות, אפשר דאיילונית שלא הכיר בה גיטא מדרבנן בעי וכו' ואתי שפיר הא דאמרינן כו' קטנה שמא תמצא איילונית, וא"א דלא בעי גיטא כלל תתיבם ממנ"פ, דאם תמצא איילונית אנוסת אחיו בעלמא היא ושרייא ליה, אבל אי בעי גיטא מדרבנן אמרינן פוגעין בערוה מדרבנן עכ"ל".
**ותמיהני** כיון דרצונו לומר דאף לר"א מוכח דאיילונית א"צ גט, מ"מ י"ל דרבא פליג עליה בזה וס"ל דצריכה גט, א"כ יש לנו לומר ביותר דלרבא גם מדאורייתא צריכה גט, די"ל דס"ל דמום דאיילונית הוי כשאר מומים, דאמרינן דהוי ספק דאורייתא אי קפיד אי לא, וכמ"ש הרמב"ם (עיין בב"ש סימן לט ס"ק ז') ויתישב עוד יותר ההיא דקטנה דאינה מתיבמת לר"מ משום שמא תמצא איילונית, ופגע בספק ערוה דאורייתא:
**בתוס'** ד"ה דאפילו וכו' דהא מודה ר"י כשבעל.
**ונראה** ליישב קושייתם דכיון דהיא עדיין קטנה ומחזקי' דודאי לא תתעבר ותלד וא"כ אף דבביאה זו נתעברה וילדה ונעשית גדולה מקודם הזמן נערות דעלמא והיא ממיעוטא דמיעוטא. מ"מ הוא כשבעל לא בעל לשם קידושין דהא היא בחזקת קטנה דלית בה קידושין, וכתבתי מזה בש"ע (סי' קנה):
**ג' נשים משמשות במוך**. במה דמחולקים רש"י ור"ת אם אשה מצווה על השחתת זרע כמו איש או לא. כמו דאינה מצווה על פריה ורביה.
**לכאורה** יש להביא ראיה דאינה מצווה. ממתני' דפ' המדיר (דף עא ע"ב) המדיר את אשתו שלא תלך אל בית אביה וכו'. אמר לה ע"מ שתאמרי לפלוני וכו'. וע' בטור דמפרש שהבעל היפר לה דברים שבינו לבינה ע"מ שתאמרי או שתהא ממלא וכו' ע"ש. והנה שם (דף עב ע"א) אמרי' או שתהא ממלא אר"י א"ש שתמלא ונופצת ע"ש בפירש"י. והנה לכאורה הדין ברור כמו דמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל דהוי כמתנה ע"מ שתעלי לרקיע דהוי כמפליג בדברים כמו שהמתיק הרמב"ן בב"ב ה"ה באם הבעל מיפר לאשתו ע"מ שתאכל בשר חזיר דהנדר מופר דהוי כאומר ע"מ שתעלי לרקיע דהוי כמפליג בדברים והנדר מופר. וכיון שכן יקשה סוגיא דכתובות דמיפר ע"מ שתהא ממלא ונופצת הא הוי כמתנה לעבור על ד"ת דהנדר מופר כנ"ל. אע"כ דאשה אינה מצווה על השחתת זרע. וק"ל:
**בנ"י** סוף פ' הערל הביא דעת הרמב"ן דבכל איסורי דרבנן שאין להם שורש דאורייתא

בטל ברוב ויליף לה מהא דתרומת ח"ל מבטלה ברוב. ודעת הנ"י שם והרשב"א דליתא. ולא ילפי' מינה אלא בבישול עכו"ם ובחמאה דקליש איסורי' ואינו שוה בכ"מ ע"ש. ודעת הא"ז הובא בשמו בת"ח כלל כ' אף בציר דגים טמאים דיש לו שורש דאורייתא בטל ברוב. ע"ש. ומ"ש הישו"ש פ' כ"ה סימן ע"ט דהא"ז אינו מיקל רק במין במינו אבל לא במין בשא"מ דאיכא טעם ע"ש. והוכיח כן מכחל וביצת נבילה וכיוצא בזה ע"ש. וכ"כ בבאר שבע.

**אולם** תמהני מדברי הא"ז שהובא בהגהת אשר"י פ' כ"ה דהא דאיתא במתני' אם יש בה בנ"ט אסורה מיירי בבשר בהמה אבל בבשר עוף שרי החתיכה אף דנ"ט אם הוא רוב ע"ש. הרי אף במין בשא"מ הדין כן. גם חשבתי למאי דקיי"ל כהרשב"א דאף באיסור דרבנן במין במינו בלח בעי' ס' אף דאסור רק מגזרה דאטו אינו מינו. וא"כ ה"ה מין בשא"מ ביבש ביבש דבעי' ס' דשמא יבשלם. אף באיסורי דרבנן הדין כן. וכמ"ש הב"י (ססי' צח) דאין לחלק בשיעורים בין דאורייתא לדרבנן אבל בש"כ (סי' קט סק"ט) ראיתי שתמה בזה על הרמ"א ודעתו להקל ע"ש. ע' בש"כ (סי' סט סקנ"ז) ובמנ"י (כלל לט סקי"ט). בבאר שבע כתב וראיתי מי שכ' על הא"ז אבל הרא"ש וכו' כוונתו לדברי הת"ח ריש כלל כ'. וכן במ"י שם תמה על הת"ח מאין מצא כן בהרא"ש.

**ולע"ד** נראה משום דבודאי אין להמציא דאיסור דרבנן יהא בטל ברוב. רק שהא"ז וסייעתו למדו כן מהא דתרומת ח"ל מבטלה ברוב. אף דקמח בקמח הוי לח בלח וממילא יש ללמוד דאיסורי דרבנן מותר לבטל לכתחלה כדקתני ומבטלה ברוב. וכ"כ להדיא לדינא בהגהת אשר"י פ' ג"ה ופ' כ"ה. וא"כ למ"ש הרא"ש פ"ק דמציעא דאיסורי דרבנן אין מבטלים לכתחלה ברוב. וע"כ ס"ל דשאני תרומת ח"ל דקיל משאר איסורים דלא פשט איסירי' בכ"מ. וכמ"ש הר"ן בפ"ק דמציעא. וא"כ ממילא אין ללמוד ממנה לענין רוב כנלע"ד.

**ומזה** הסברא בעצמו תמהני דנראה ברור למה שלמד הנ"י פת עכו"ם וחמאה. מתרומת ח"ל דבטל ברוב משום דאין איסורם שוה בכ"מ. ודמי לתרומת ח"ל. א"כ יש ללמוד ג"כ דמותר לבטל לכתחלה. ותמי' על הגהה (סי' קיג) שפסק דבטל ברוב ולכתחלה אסור לבטל. וצ"ע:

## דף יג.

**גמרא** ורב זביד אמר אין בנים בלי סימנים (ומש"ה לא מצינו חמות ממאנת דאף דאפשר דילדה בתוך שנת י"ב לא תמאן דהוי סימנים גמורים, דס"ל לרב זביד ת"ז כלאחר זמן

דמי) ונבדוק, חיישינן שמא נשרו רשום צער לידה.
**כתבו** בתוס' דלאו דוקא נקט צער לידה, דה"ה נמי משום צער עיבור חיישינן, דאלת"ה תיקשי נבדוק קמי לידה, ואם לא ימצאו סימנים לא ניחוש לשמא נשרו דאכתי ליכא צער לידה.
**רצונם** בזה דתיקשי דאכתי מצינו חמות ממאנת, דכיון דשעת עיבור גרים לחששא דהביאה סימנים (וכמ"ש התוס' ד"ה רב זביד) א"כ היכא דנבדקה אחר העיבור וידענו דלא הביאה סימנים ממילא גם אחרי הלידה, יכולה למאן. דמה"ת לחוש דהביאה ואח"כ נשרו בשעת הלידה וא"כ משכחת לה אם נבדקה אחר העיבור וקידש להבת אחר הלידה, ואח"כ מיאנה החמות, כתבתי כל זה משום שראתי מ"ש הנ"י על דברי תוס' אלו, וזה לשונו, וזהו לדעת הרמב"ם ז"ל שכתב דבהוכר עוברה מקודשת, ואם לא היו לה סימנים מצינו חמות ממאנת.
**ונוראות** נפלאתי, דמעולם לא היתה כונת התוס' בשקידש להבת בעודה מעוברת, אלא כונתם שהקידושין והמיאון היה אחר הלידה דאחרי שנבדקה אחר שעה שהיה גורם שיבואו הסימנין ומצינו דלא באו, שוב גם אחר הלידה יכולה למאן.
**וכן** מוכח דזה כונתם ממ"ש אח"כ, ואי היה מפרש מילתא דר"ז דאין לידת בנים בלא סימנים קאמר הוי אתי שפיר, ואי כדברי הנ"י אדרבא היה הקושיא יותר חזקה דמשכחת חמותה ממאנת שקידשה בעודה מעוברת:

## דף יג:

**תוס'** ד"ה מאי טעמא דב"ש, וא"ת ומאי קבעי לה דלמא מוקי לצרור לכדר"ש.
**תמוה** לי במה דנקטו בדרך דלמא, ולא הקשו בחזקה דהא גם לפי האמת דיליף ב"ש מן החוצה ע"כ קרא דלצרור לכדר"ש אתי:

## דף טז.

**גמרא** בני צרות (ערוה שנשאת לשוק) אני מעיד לכם (דכשרים אף לב"ש דלית ליה דרשא דלצרור, וסבר דצרת ערוה זקוקה ליבום).
**וא"ת** מעדותו של ר' יהושע תפשוט מה דמספקא ליה לשמואל אי קידושין תופסין ביבמה תפשוט דאין תופסין, דא"א דתופסין פשיטא דכשרים דהא מיד כשקידשה פקע ליה זיקה כמו שומרת יבם שקידש אחותה שקידושיה מפקיעין היבום, תירצו בתוס' בשם רב יצחק, דלא תהיה אשת המת לאיש זר משמע דאפילו ע"י הויה דהיינו קידושין

לא תהיה לאיש זר, דלהכי אפקה בלשון הויה.

**תימא** הא לרב ודאי א"א למדרש הקרא הכי, דהא סבר אין קידושין תופסין ביבמה, ובאמת אין לה הויה ולא משכחת לה ע"י הויה אלא דהוא דריש להקרא דלא תהיה כפשוטו שלא יהיה בה הויה, וא"כ לרב ישאר פרכת הש"ס סוף פרק יש מותרות דלא יהיו מתים כחיים לפוטרה מיבום, (דאם היה לה בן בשעת מיתת הבעל ומת הבן תהיה מאז זקוקה ליבם) ומה דמשנינן דרכיה דרכי נועם, והיינו דאם תנשא וימות הבן תצטרך חליצה ותתגנה לבעלה (**וכמו** שפירש"י ז"ל) זהו ל"ש לרב, דהא לא תצטרך חליצה תחת בעלה, דבעידן שנתקדשה דהיה הבן חי ולא היתה זקוקה ליבם תפסו הקידושין, ואח"כ כשמת הבן והיא תחת בעלה לא חל הזיקה כיון דהיא ערוה משום א"א, וי"ל דלאותו ס"ד גם לרב אפשר למדרש לא תהיה אפילו ע"י הויה, ובגוונא זו דמת הבן תחת בעלה השני.

**ועדיין** קשיא כיון דלפי האמת דמתים כחיים ע"כ לא דרשינן קרא בהכי אלא מפרשינן כפשוטו דלא יהיה בה הויה, א"כ מנ"ל דמתים כחיים נימא דאינם כחיים ונימא באמת דכשהיא א"א לא יחול הזיקה, ונדרוש ג"כ הקרא רק ללא יהיה בה הויה.

**ע"כ** נראה לי דר"י לא יפרש כפירש"י שם בסוף פרק יש מותרות מחמת שתתגנה על בעלה, אלא שכל שבשעת מיתת בעלה לא היתה זקוקה, אין זה דרכי נועם להיות שוב נזקק (אב"ה עמ"ש לקמן דף יז ע"ב) ורש"י שפירש כן ע"כ לית ליה כתירוצו של ר"י אלא כתירוץ ראשון שבתוס' כאן, דכיון דאפשר לתקן ע"י גירושין שיגרשה המקדש לא פקע הזיקה ואינו דומה לקידש אחותה:

## דף טז:

**גמרא** וכי תימא זאת ולא ס"ל והאר"י הלכה כסתם משנה, וא"ת והא מ"ד דאין מקבלין גרים מן התרמוד משום עבדי שלמה, קסברי כותי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר, והו"ל לאקשויי מסתם מתניתין דהאומר דסברה דהולד כשר דהא סוברת דקידושין תופסין בחייבי לאוין וא"כ אין ממזר מכותי ועבד, ובתוספות הקשו כן, וי"ל דאף דמוכח דמתניתין דקידושין סוברת דאין הולד ממזר, מ"מ יש לומר דשדיא בתר אבוה והוי נכרי, וא"כ י"ל דטעמא דר"י דסובר דהמפקיר עבדו צריך גט שחרור, מש"ה אין מקבלים תרמודיים משום עבדי שלמה.

**ועוד** י"ל דמעיקרא לק"מ, דהא בפרק החולץ לקמן (דף מה) ארב"ב אר"י הכל מודים בעבד וכותי הבא על בת ישראל דהולד ממזר, מאן הכ"מ אפילו שמעון התימני, אע"ג דא"ר אין ממזר מחייבי לאוין, ה"מ ח"ל דתפסי קידושין, אבל הכא כותי ועבד כיון דלא

תפסי בהו קידושין כחייבי כריתות דמי וכו' מאן הכ"מ רבי, אע"ג דליה לא ס"ל בכותי ועבד מודה, הרי דר"י עצמו סבר דלא תלוי זה בזה, דאף מאן דס"ל דאין ממזר מחייבי לאוין יכול לסבור דמנכרי ועבד הולד ממזר וכן הוא לקמן סוף פרק אלמנה לכה"ג א"ל ר"ל לר"י כמאן כר"ע, אפילו תימא רבנן בנכרי מודו, וא"כ שפיר מצי לר"י סתמא דמתניתין דהאומר סוברת דמנכרי ועבד הוי ממזר.

**והתוס'** ז"ל דחקו בזה ולא ידעתי למה, והרי הם בעצמם כתבו ג"כ בפרק עשרה יוחסין (קידושין דף עה ע"ב) ד"ה שאין ממזר, די"ל שאין זה תלוי בזה, וצ"ע.

**ותירוץ** התוס' דבאמת הו"מ לאקשויי ממתני' דהאומר, אלא דממתני' דנדה אלימא לאקשויי וכו' מוכח דלא באו עליהן עבד ונכרי, תמוה לי מאוד, דלפ"ז איך אמרינן וכ"ת זאת ולא ס"ל, האיך מצינו בזה חולק על המתני' לענין דלא באו עליהן נכרי ועבד, דלפי פשוטו דההוכחה ממתני' דנכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד נכרי י"ל דמצינו בה פלוגתא דתנאי אם הולד ממזר או לא, אבל לענין זה דלא באו עליהן נכרים לא מצינו מאן דפליג, ואיך שייך לומר דלא ס"ל, וה' יחנני וילמדני:

**גמרא** אמר רב יהודה אמר רב אסי עכו"ם שקידש בזמן הזה חוששין לקידושין.

**משום** דחיישינן לבנות שנשבו ונשאום עכו"ם וקרוי בנה וכמ"ש תוס'.

**והתוס'** ז"ל רצו לקיים פירש"י ז"ל דפירש דהטעם משום ישראלים שנשאו כותית וקסבר רב אסי כר"ע דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין והולד ממזר מכותי ועבד, וה"ה איפכא מישראל הבא על שפחה וכותית, ותמוה לי טובא הא מפורש במתני' לקמן בפרק אלמנה (דף סט ע"ב) בת ישראל לכהן וילדה הימנו בן והלך הבן ונכבש על השפחה וילדה הימנו בן הרי זה עבד וכו' ילדה הימנו בת והלכה הבת ונשאת לעבד או לעכו"ם וילדה הימנו בן הרי זה ממזר, הרי מבואר דאם האב נכרי ועבד והאם ישראלית הולד ממזר, ומ"מ בהיפוך בישראל שבא על הכותית ושפחה הולד עבד, ואיך יחלוק ר"א בזה היסוד ויאמר דזה בזה תלוי דאם מכותי הבא על בת ישראל הולד ממזר ה"ה איפכא, והרי מתני' לא אמרה כן:

## דף יז:

**גמרא**, אשת אחיו שלא היה בעולמו היכא כתיבי וא"ת תיפוק ליה מדכתיב דרכיה דרכי נועם, ובתוס' הקשו כן, וי"ל דנהי דהיכא דליכא אחים אלא הוא שפיר ידעינן דאין זה נועם שתהיה מותרת להנשא ואח"כ שיולד האח תהיה אסורה לבעלה, מ"מ היכא דיש עוד אחים דלא אדחית מהאי ביתא וממילא לא תנשא בזה לא שייך הכי.

**והתוס**' דלא ניחא להו לתרץ כן יראה דאזלי בתירוצם השני בריש מסכתין דטעמא דכל אשה שאין אני קורא בה בשעת נפילה וכו' הוא מטעם דרכיה דרכי נועם, ומוכח דאף בלא אדחי מהאי ביתא אמרינן כן (אב"ה עי' מ"ש לעיל (דף טז ע"א) על גמרא בני צרות אני מעיד לכם), וע"כ הוצרכו לתירוצם דאצטריך קרא להיכא דחמותה מעוברת דהוי שפיר דרכי נועם, ותמתין עד שתלד זכר.

**מיהו** תירוצם קשה בעיני, דהא מדאורייתא מ"מ אינה זקוקה עתה ומותרת לעלמא מכת הרוב דמחצה נקבות ומיעוט מפילות:

**גמרא** ולימא הלכה כדברי האומר אין זיקה אפילו בחד (יבם וממילא ידענא מה דאמר רב דשומרת יבם שמתה מותר באמה, ומשני אי הוי אמר הכי ה"א אפילו מחיים קמ"ל) לאחר מיתה אין מחיים לא.

**אין** הכונה דעיקר מה שבא להשמיע לן הוא דמחיים לא דזה דחוק, דאמר דין לא"מ משום הדיוק לחוד, והו"ל לומר להדיא דמחיים אסור באמה, אבל הכונה דהעיקר בא להשמיענו דלא"מ מותר, והיינו דהלכה דאין זיקה אלא מה דלא אמר להדיא הלכה אין זיקה, וממילא ידענו דמותר באמה זה הוא להשמיע אגב דמחיים לא.

**ובהכי** ניחא הסוגיא דלקמן (דף כו ע"ב) דהקשה שם על מימרא זו דרב, ע"מ דאמר רב דאמצעית צריכה חליצה משתיהן דיש זיקה, ומשני דההיא דאמצעית למ"ד יש זיקה קאמר, ולא קאמר איפכא דמימרא דהכא למ"ד אין זיקה קאמר, ובתוס' שם נתקשו בזה ותירוצם מחוסר ביאור, ולפי פירושנו אין כאן קושיא כלל, דבשלמא אי דנפשיה קאמר, ובא להשמיענו הלכתא דאין זיקה היינו דקאמר גוף הדין דלאחר מיתה, אבל אם הוא סבר דיש זיקה ויהי' מאמרו רק למ"ד אין זיקה מותר באמה, זהו משנה שא"צ, דפשיטא דכן הוא, וכנראה מקושית הש"ס דאם אין זיקה פשוט דמותר באמו ותצטרך לומר דאמר כן רק משום הדיוק דמחיים לא וזה אינו במשמע דהוה ליה לומר כן להדיא (אב"ה עי' מ"ש אאמ"ו נ"ע עוד לקמן שם):

## דף יט:

**רש**"**י** ד"ה חלץ לבעלת מאמר וכו' משום אשת אחיו שלא היה בעולמו.

**קשה** לי דזהו שפת יתר דאם מאמר לא קנה גם חליצה המועילת לא היה פוטרה לזו דהוי משני בתים:

**תוס**' ד"ה רש"א, ולר"י נראה דאפילו ס"ל יש זיקה ומאמר קונה קצת מדרבנן כו'.

**תמוה** לי הא סברא זו נסתר מההיא דלעיל ג' אחין נשואין ג' נכריות וכו' דנימא ג"כ

דמותר ליבם, דל"ש לומר דמאמר קונה קצת דהא אלו כנסה ממש לא היתה אסורה דאז לא נקראה אשת ב' מתים:

## דף כ:

**גמרא**, אלא אמר רבא אלמנה מן האירוסין נמי עשה ול"ת היא, (ומש"ה אינה מתיבמת דאין עשה דיבום דוחה עשה ול"ת) קשה לי, מה הרוויח רבא בזה, הא עדיין יקשה בברייתא זו דפצוע דכא דקתני ואם בעלו קנו, דמשמע דלכתחילה אינו מיבם וכמ"ש רש"י, ואמאי לא אמרינן דליתי עשה ודחי ל"ת:

**גמרא** תני' נמי הכי אם בעלו קנה (בביאה ראשונה, אלמא מדאורייתא אלמנה מן האירוסין עולה ליבום אלא דרבנן אסרו אטו ביאה שניה).

**לא** זכיתי להבין, הא מזה עצמו הקשה רבא והוכיח דהוא רק דרבנן, ואיך שייך בזה לומר תני' נמי הכי:

## דף כג.

**גמרא**, האי באומות כתיב.

ק"**ל** מ"מ נילף מאומות ושפחה, דכי פרכת מה לאומות דאדיקי בע"ז שפחה תוכיח, ואי דמה לשפחה דאין לה חייס אומות יוכיח, ואולי דידע הגמרא שיש איזה פירכא כל דהוא על מה הצד:

## דף כג:

**גמרא**, דיקא נמי (דקתני מי שקידש אחת משתי אחיות ואינו יודע איזה מהם קידש) ולא קתני ואינה ידוע ש"מ (דמיירי כשהוכרו ולבסוף נתערבו אבל בלא היה ידוע מתחילה לא תפסי קידושין כלל, דהוי קידושין שאין מסורין לביאה).

**ומ"מ** אין קושיא על אביי דסבר קידושין שאין מסורין לביאה הוי קידושין עפ"מ שכתוב בתוס' ורש"י דמה דמקשה לקמן בפרק החולץ (דף מא ע"ב) בקידש אחת משחי אחיות דהדין דחולצת ולא מתיבמת והא אינה עולה ליבום, ולא מקשה כן משאר ספיקות, היינו דהיכא דתצטרך להתעגן לעולם נכון דחולצת, אבל הכא יכולה להמתין עד שיתברר הספק בעדים, וא"כ י"ל דנקט אינו יודע לרבותא, דלא מבעי באינו ידוע, היינו דאמר אחת מכם מקודשת דא"א להתברר לעולם דודאי חולצת אף דאינה עולה ליבום אלא אף בהוכרו ולבסוף נתערבו דאפשר להתברר בעדים מ"מ חולצת, כיון דאם יבא אליהו

ויאמר דהוא הוא דקידש בת חליצה היא כדמשני שם בגמרא.
**ובתוס**' דחקו בזה ואין צורך:
**גמרא**, היו לו שני אחין (לזה שקידש אחת משתי אחיות ואינו יודע איזה מהם ומת) אחד חולץ ואחד מיבם, דוקא מיחלץ והדר יבומי אבל יבומי ברישא לא.
**פירש"י** יבומי ברישא והדר מיחלץ.
**ולא** ידעתי אמאי אין רשאי השני ליבם בתר יבום דהראשון, כמו דרשאי ליבם אחר חליצת הראשון, דמ"ש, והוי ליה למנקט אבל יבומי שניהם לא.

## דף כה:

**גמרא**, מת הרגתיו כו' נהי דלא ישא את אשתו הא לאחר תנשא, (ואמאי הא רשע הוא כיון שאמר שהרג).
**ואפילו** לרבא דבעי רשע דחמס בפרק זה בורר (דף כז ע"א) מ"מ הא אמרינן התם ורבא ע"כ לא אמר ר"מ התם (דעד זומם פסול לכה"ת כולה) אלא גבי עד זומם דממון, דרע לשמים ורע לבריות, א"כ רוצח דרע לשמים ולבריות גם לרבא פסול לכל עדות, ואף לר' יוסי שם דס"ל דעד זומם דממון כשר לעדות נפשות דחמירי, מ"מ רוצח לנפשות דחמור פסול לכל עדות שבעולם.
**וראיתי** להנימוקי יוסף דכתב וז"ל ואפילו לרבא וכו' בהא מודה דהא קרי' רחמנא לרוצח רשע דכתיב אשר הוא רשע למות, וא"כ הא קרינן ביה אל תשת ידך עם רשע עכ"ל, ולא זכיתי להבין, דאטו משאר עבירות דחייבי לאוין לא רשע מקרי הא מקרא מלא והיה אם בן הכות הרשע, אלא דטעמיה דרבא מדכתיב להיות עד חמס לא פסלה התורה רק רשע דחמס, א"כ גם רוצח ליתכשר:

## דף כו:

**גמרא** לדברי האומר יש זיקה קאמר.
**וא"ת** לימא איפכא דרב לנפשיה סבר יש זיקה וההיא דשומרת יבם לדברי האומר אין זיקה קאמר, ובתוס' הקשו כן, וי"ל דהא יש עוד מימרא דרב לקמן (דף כז ע"ב) דמתה ראשונה מותר בשניה וטעמיה משום דאין זיקה (ועיין בתוס' שם ד"ה אבל) א"כ אם נימא דלנפשיה סבר יש זיקה נצטרך לומר דתרי מימרות דרב לא אמר לנפשיה רק לדברי האומר אין זיקה ונוח יותר לומר דמימרא חדא דאמצעית היא לדברי האומר ממה דנימא דשתים הן לדברי האומר וליה לא ס"ל.

**והתוס'** כתבו על קושי' זו דלא מסתברא דהאי דשומרת יבם למ"ד אין זיקה משום דהתם קמ"ל תרתי, דאין זיקה ומחיים אסור, והדברים מחוסרי ביאור, דמה נ"מ אם אשמע לן תרתי או חדא, ותו דגם הכא אשמעינן תרתי, דיש זיקה ויש חיזור על כל האחין.
**ואולי** יש להעמיד בכוונתם, עפ"י הדברים שכתבתי לעיל (דף יז ע"ב) והיינו מ"ש דהתם אשמועינן תרתי, ר"ל לא הדיוק בלחוד אלא גם גוף הדין דהלכה אין זיקה, וא"כ מוכח דהלכה קאמר לא לדברי האומר אלא דאין מדוייק כן בלשונם:

## דף כט.

**גמרא** לא תימא מאמר לב"ש קונה קנין גמור.
**מבואר** דלב"ש בלא מאמר שתיהן אסורות לו, דכל אחת היא אחות זקוקתו.
**וקשה** לי הא לב"ש דס"ל דצרת ערוה מותרת ע"כ דמוקי קרא דלצרור לכדר"ש כדאמרינן לעיל (דף ח' ע"ב) על רבי דלצרור ע"כ אתיא לכדר"ש משמע דכל דלא דרשי' לצרור לערוה ע"כ דאתי לכדר"ש דבשעה שנעשו צרות זו לזו שתיהן פטורות, והוא תמוה לכאורה:
**והנלע"ד** למה דמבואר לעיל (דף יג ע"ב) דטעמא דב"ש דמתיר צרת ערוה, דבנשא מת ואח"כ נשא חי לא אתיא אחות אשה וחל על אשת אחיו ואינה צרת ערוה, ובנשא חי ואח"כ נשא מת לא אתי אשת אחיו וחל על אחות אשה והוי צרת ערוה שלא במקום מצוה, וא"כ משכחת קרא דלצרור לצרת ערוה היכא דאתיין בבת אחת, כגון דב' אחיות עשו שליח לקבל קידושין משליח של הב' אחין, וכדאיתא כזה לקמן (דף לד ע"א) דבזה מקרי צרת ערוה, ומכל מקום עדיין קשה ללישנא קמא דשם דטעמא דב"ש דדריש החוצה מכלל דאיכא פנימה, תיקשה כנ"ל:

## דף ל.

**תוס'** ד"ה אמר רב נחמן (זאת אומרת אין זיקה תימא) שלא דקדק ר"נ על מתני' דריש כיצד.
**תמוה** לי, הא לדבריהם לעיל (דף יח ע"א) ד"ה והא דקתני ממילא ניחא דלעיל י"ל דנקט מאמר לאפוקי מדב"ש, דהסברא פשוטה דיש זיקה, אבל מהך מתניתין דאייתרא ע"כ דאתי לאורויי דדוקא מאמר דאין זיקה:

## דף לא.

**תוס'** ד"ה מדרבנן וגזירה וכו', ומיהו כי ליכא צרה בהדה נמי אסורה כדא"ר התם.
**קשה** לי, הא התם דייק הכי רבא מרישא דמתניתין דהתם, ומזה אין ראי' למתני' דהכא, דלתנא דמתני' התם דהטעם דבעלת מאמר לא מתיבמת משום גזירה אטו אשת ב' מתים דאורייתא, מש"ה אף בליכא צרה אסורה, ואין שום מקום לחלק בזה, אבל לתנא דמתני' דהכא דהטעם משום אטו צרה, שפיר י"ל דדוקא באיכא צרה, אבל בליכא צרה ל"ג ומתייבמת.
**ואי** דס"ל להתוס' דהמשמעות דרבא אמר כן כלל לכ"ע, היא גופה תיקשי על רבא מנ"ל זה, דהא בודאי ליכא ראיה ממתני' דהתם לתנא דהכא וכנ"ל, ואם נימא דרבא לא ס"ל כמסקנא דהתם דפליגי הנך דמתני' בטעמא דאיסורא, אלא דס"ל כשינויא קמא דלא עשו, מ"מ תוס' כאן דנקטו האוקימתא דמסקנא דהתם דפליגי בטעמא דאיסורא, א"כ מנ"ל דלמתני' דהכא גזרו אף בליכא צרה, וד' יחנני וילמדני:

## דף לג.

**גמרא** כגון דאייתי שתי שערות בשבת דהוי להו (בזר ששימש בשבת) זרות ושבת בהדי הדדי.
**קשה** לי, בכל מקום דאמרינן אין איסור חל על איסור, וננקוט נבילה ביוה"כ, אמאי לא מקרי מוסיף באם אחד נעשה גדול ביוה"כ זה, ונימא מגו דאתוסף איסור יוה"כ על איש הזה אתוסף לכ"ע, וצ"ל דלא מקרי מוסיף אלא היכא דמצד איסור הראשון לחוד היה מותר לזה ורק משום איסור הב' אסור לו.
**ואולם** בהרמב"ם בפי' המשניות (פ"ג מ"ה דכריתות) מבואר דגם זה מקרי מוסיף, במ"ש לפרש בהא דאמרינן (לפי גרסתו שם דאתיילד בן קטן) דלכשיגדיל חל עליו איסור אשת אחי אביו ואיסור אשת אביו בבת אחת ומגו דחל וכו', ובתיו"ט שם הביאו לדברי הרמב"ם אלו, ומ"ש התיו"ט עלה דאכתי קשיא דלמאי מצריכים שיהיה הבן קטן, במח"כ לא דק דבבן גדול הא גם לדידיה לא חל איסור אשת אביו על איסור דאשת אחי אביו, הרי מפורש דכה"ג מקרי מוסיף:
**גמרא** במאי קמפלגי באיסור כולל כו' ר"ח סבר בא"כ מחייב תרתי.
**אין** להקשות לר' חייא למה ליה לאשתבועי די"ל דגם ר"ח צריך לאשמועינן לאפוקי ר"י מפשטיה דכיון דס' דא"א ונעשית חמותו דאין איסור חמותו חל על איסור א"א דמשמע בפשטא דליכא כולל, וכדס"ל באמת סתמא דתלמודא לעיל כמ"ש התוס' (ד"ה איסור

כולל הוא) לזה אשמעינן דאית ליה כולל אלא דהתם לא הוי כולל כמו שכתב התוס' שם, ובתוס' כתבו דהו"מ להקשות כן ואנכי בל ידעתי:

## דף לג:

**גמרא** ותו הא דתנא ר"ח הרי כאן שש עשרה חטאות.
**קשה** לי הא קיי"ל כר"י (בשבת דף סט) דשגג בכרת אע"פ שהזיד בלאו חייב חטאת, וא"כ שפיר משכחת בהחליפו במזיד דהזידו בלאו ושגגו בכרת, ואף לר"ל דס"ל עד שישגוג בלאו מ"מ משכחת בידעו שיש איסור ושגגו בלאו ובכרת, וכמ"ש תוס' שם:
**תוס'** ד"ה לקוברו וכו' דהא חשיב בע"מ ששימש אע"ג דחייב כו' דר"י אית ליה איסור כולל.
**תמוה** לי הא תוס' בדיבור הקודם כתבו הא דבע"מ ששימש בטומאה חייל בכולל, זהו רק לרבנן דבע"מ באזהרה אבל לר' דבע"מ במיתה הוי טומאה קל על חמור דהותר מכללו, ונדחקו דאף דקאי הכא לר' מ"מ גם ר' מודה, דר"י ס"ל כרבנן דידיה דבע"מ באזהרה, א"כ כאן יקשה בהיפוך דמנ"ל להש"ס הכא לדחוק, דלמא באמת גם בע"מ ששימש בטומאה מיירי רק לקוברו בין רשעים גמורים, ומשום דקאי לר' דבע"מ במיתה, ולא חייל טומאה בכולל רק לקוברו בר"ג, גם אף אם סבר כרבנן דבע"מ באזהרה דלמא מיירי בשימש בהצתת אליתא דמשום טומאה ג"כ ליכא מיתה דלא הוי עבודה תמה כדאיתא במתני' דזבחים (דף קיב) וממילא הוי טומאה קל לגבי בע"מ דהותר מכללה ולא חל רק לענין לקברו בר"ג, וד' יחנני דעה והשכל:

## דף לד:

**תוס'** ד"ה ולא כמעשה ער, וכן אם תענה את בנותי שלא כדרכן.
**וקשה** לי, הא ביומא (דף עז ע"ב) מבואר דאם תענה היינו מניעת תשמיש, וברש"י שם על מה ששמע לפרש ויענה היינו שלא כדרכה דא"כ גם אם תענה נפרש כן, ועיין במפרשים שם שכתבו לתרץ, אבל עכ"פ אם תענה אין פירושו שלא כדרכן:

## דף לה:

**מתני'** החולץ ליבמתו ונמצאת מעוברת וכו' אין הולד של קיימא הוא אסור בקרובותיה:
**ואף** בחולץ תוך שלשה, מ"מ בדיעבד כשרה החליצה, ומש"ה אסור בקרובותיה, ואפילו מדרבנן א"צ חליצה אחרת, כדמוכח ממאי דמקשה ר"ל (דסוברת חליצת מעוברת לא

שמה חליצה דדריש בן אין לו עיין עליו, לר"י דאמר דחליצה כשרה) ממתני' דתנן אסור בקרובותיה, בשלמא לדידי דלא שמה חליצה היינו דקתני אסור בקרובותיה מדרבנן ולחומרא אלא לדידך א"צ חליצה אלא מן האחין מבעי ליה, ואם איתא דמדרבנן צריכה חליצה אחרת, איך הו"מ למתני כן, ובתוס' (ד"ה ונמצאת) בתירוצם א' ס"ל דמדרבנן בעי חליצה אחרת, ואיני מבין:

## דף לו.

**גמרא** אתה מצריכה כרוז לכהונה.
**קשה** לי הא בידה לאסור על עצמה על דעת רבים תשמיש של כל הכהנים, וליכא כרוז לכהונה. אחר הזמן נזכרתי בעזה"י שבב"י (סי' קנו) כתב בשם הרי"ו דמסתפק אם מהני תקנתא דנודרת:

## דף לו:

**תוס'** ד"ה חיזוק לדבריהם וכו' אבל הכא מלתא דלא שכיח.
**ויש** ליישב קושייתם בפשוטו. דבכתובה עשו חיזוק לדבריהם שיתקיימו רצונם בתקנתם להיות לה כתובה, ועשו חיזוק דאף בתנאי לאו כל כמיניה לעקור תקנתם משא"כ הכא במה דמחזירה אחר כ"ד חודש זה אינו נגד תיקון חז"ל, דהא השתא הותרה לו באמת, ולר"מ ג"כ הוא רק דרך קנס כיון שעבר על דברי חכמים, ור"י לא ס"ל למקנסיה על העבר ורק בכתובה החיזוק הוא שלא יתבטל תקנת חז"ל שיהיה לה כתובה:

## דף לז.

**גמרא** הכא גבי מעוברת חבירו וכו' הנשואה לכהן מאי (מי עביד רבנן תקנתא כמו דעשו במת הולד תוך ל' יום דאם נתחדשה לכהן אינה חולצת. כיון דלא יהיה יוכל להחזירה).
**קשה** לי לשיטת הר"י מאוריליינש (לעיל בתוס' ד"ה ולא קתני יפריש) דבקידש מינקת חבירו ולא נשאה א"צ גט כיון דכלה בלא ברכה אסורה עליו ולא חיישינן שיבא עליה, א"כ ממילא מהני ג"כ בנודר ע"ד רבים שלא יבא עליה, וכ"מ בהרא"ש להדיא, דכתב תחילה לדחות דברי הר"י מאוריליינש, דמה לי חד דרבנן מה לי תרי דרבנן, ואח"כ כתב ועוד דאם נשא מעוברת חבירו אף וכו' דהוי איסורא דאורייתא אפ"ה צריך להוציאה, משמע להדיא דלהר"י מאוריליינש בנדר א"צ להוציאה, וא"כ איך בא ללמוד מן מת תוך ל' שאני התם דליכא תקנתא, אבל הכא הא יש תקנה להדירו מנ"ל דמקילין:

**גמרא** וזו (דכנסה היבם וילדה ספק בן ט' לראשון ספק בן ז' לאחרון, מש"ה חייבין רק באשם תלוי ולא מחייבין אותם בחטאת דהא רוב נשים יולדות לתשעה, משום דרוב היולדות לט' עוברה ניכר לשליש ימיה וזו) הואיל ולא הוכר עוברה איתרע לה רובא.
**בתוס'** הקשו נימא סמוך מיעוט יולדות לשבעה אחזקה חזקת היתר ליבום ואיתרע ליה רובא, ונסמוך ארובא דעובר ניכר לשליש ימיה וגם באשם תלוי לא יתחייבו.
**וי"ל** דלא קשה ולא מידי, דהא אף למ"ד סמוך מיעוטא לחזקה הוי רק לחומרא ומדרבנן, אבל מה"ת לא הוי כפלגא רק לר"מ (כמבואר בתוס' בכמה דוכתין) וכמבואר מההיא דתינוק שנמצא בצד עיסה.
**ואולי** כוונת קושייתם דמשמע דליכא שום פלוגתא בדינא דמתני' דהכא, דגם לר"מ חייבין באשם תלוי, והיינו אף דלר"מ לא מהני הרוב דחיישינן למיעוטא, מ"מ זהו רק מדרבנן, כמ"ש התוס' בחולין (דף פו) ורק סמוך מיעוטא לחזקה הוא דאורייתא לר"מ, ולזה קושייתם דלר"מ דמכח סמוך מיעוטא דיולדת לשבעה לחזקה איתרע ליה רובא דלתשעה ילדן, והוי פלגא ופלגא ונשוב ניזל בתר רובא, דניכר עובר לשליש והוי ודאי בן שבעה.
**והיה** מיושב בזה אמאי לא העמידו קושייתם על המקשן לימא הלך אחר הרוב נשים הא הוי ליה מיעוט וחזקה נגד הרוב, והיינו די"ל דפרכת הש"ס לרבנן דר"מ דמדאורייתא לא אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה וליתי חטאת ודחוק:
**וביותר** קשה לי למה נקטו קושייתם בכה"ג ולא בפשוטו דנימא אוקי רובא דלט' ילדן נגד הרוב דהוכר עוברה לשליש ימיה והוי פלגא ופלגא ושוב ניזל בתר חזקה ליבום וצע"ג:

## דף לח:

**גמרא** ואביי לותבי מהכא, (מדסבר ב"ש במתו בעליהן עד שלא שתו דנוטלות כתובה, אלמא דספק דלמא לא זנאי מוציא מידי וודאי של יורשי הבעל) וא"ת ודלמא אביי סבר כר"ה ור"י דברי ושמא ברי עדיף, וא"כ ליכא לאותיב מהכא דיהיה לדידיה טעמא דב"ש כפשוטו משום דהיא בר והיורשים שמא, וכ"ת כיון דהתורה עשאה ספק עד שתשתה אינה יכולה לטעון ברי ע"ז, וסברא זו כתבו התוס' בפרק ארוסה (סוטה דף כה ד"ה בה"א) על קושייתם שהקשו לר"ה ולר"י דאמרי בר' ושמא ברי עדיף אמאי ס"ל לב"ה דאינה נוטלת כתובה, א"א לומר הכי דהא ע"כ ב"ש פליג על סברא זו וסבר דמ"מ מקרי ברי דידה ברי, דאל"כ עדיין תקשי אי ס"ל דספק מוציא מידי ודאי מ"מ למה נוטלת כל הכתובה, ובתוס' הכא הקשו כן ותירצו דמה שנוטלת כל הכתובה הוא משום ברי

ושמא, והיינו דאלו היה סבר אין ספק מוציא מידי ודאי לא היה מועיל הברי להוציא (וכמו שביאר הרב הר"ש איידלס ז"ל) וכיון דלדידיה ע"כ הוי ברי, א"כ אי יסבור כר"ה ור"י שפיר גם אם אין ספק מוציא מידי ודאי נוטלת מטעם ברי ושמא, וי"ל דע"כ לא קאמרי ר"ה ור"י אלא בברי טוב ושמא גרוע אבל הכא בסוטה דברי גרוע ושמא טוב לא אמרינן ברי עדיף, ובאמת אין צורך למה שחדשו בתוספות בסוטה, וכמ"ש בחדושינו דאין קושייתם מובנת לי (אב"ה עיי"ש מה שהוסיף א"א מ"ו נ"י להקשות על דבריהם).

**ועדיין** קשה הא חזינן בפרק קמא דכתובות (דף יב) אמר אביי הא דר"ה ור"י דשמואל היא דס"ל דטעמא דר"ג משום ברי ושמא ברי עדיף, והרי התם הברי גרוע ושמא טוב, ואפ"ה ס"ל דברי עדיף, וא"כ נהי דאפשר דאביי קבל אח"כ הטעם, דטעמא דר"ג משום מגו או חזקת הגוף, הא מ"מ חזינן דס"ל לאביי דאפשר לומר דאפילו ברי גרוע ושמא טוב ברי עדיף, וא"כ לא הוי מצי לאתובי ממתני' דדלמא באמת ס"ל לב"ש כן דגם בברי גרוע ושמא טוב ברי עדיף, וצלע"ג:

## דף מא.

**מתני'** היבמה לא תחלוץ ולא תתיבם עד שיש לה שלשה חדשים.

**תימא** אמאי תסגי בג' חדשים ליבעי ג' חדשים וג' ימים דדלמא לא נקלט הזרע עד יום ג', ובתוס' לעיל בפירקין (דף לז ע"א ד"ה רוב היולדות) הקשו כן לענין הבחנה ותירוצם לא שייך הכא, ואין לומר דרוב הנקלטים קולטים ביום א' ואזלינן בתר רובא, זה אינו, דהרי הרשב"א בתה"א (דף קפו ע"ב) במתני' דספ"ג דנדה, והמפלת ליום מ"א תשב לזכר ולנקבה ולנדה. כתב דהטעם דתשב לנדה דדלמא נקלט הזרע ביום ב' והוי עתה מיא בעלמא עיי"ש, הרי דלא משווינן זה לרוב דנקלט ביום א', וי"ל דשאני התם כיון דהפילה בפנינו אתרע הרוב דלאחר שנעשה בן מ' יום אין דרך להפיל ומורה יותר דעדיין לא היה ולד רק מיא בעלמא.

**ולפ**"ז היה מקום לומר דדוקא במפלת ביום מ"א לשימושה ולא שמשה בנתים דיש רוב דהוא מ"א יום דרוב הנקלטים נקלטים ביום א' דרוב שנעשו ולד אין מפילות אבל שמשה בנתים יש לומר דתשב רק לנדה מכח הרוב דכשנעשה ולד אין מפלת וליכא רוב כנגדה דדלמא נקלט בתשמיש האחר, אך הא מ"מ נסתר זה מדברי תוס' דנדה (ל"ח) ד"ה שפורא גרים וכו' "שמא לא נקלט הזרע עד למחרת התשמיש" ואי נידון דהוי רוב דנקלטים ליום א' למה ניחוש לזה:

**תוס'** ד"ה ואמאי תיהוי יבמה שהותרה תימא דלא פריך כו' ולשני דר"א היא כדמשני הכא.

**תמהני** הא על זה אין מספיק לשינויי דר"א הוא, דהא נשמע מדר"א דמאמר דזיקה מקרי נאסרה שעה אחת וממילא ה"נ לרבנן דר"א, היכא דנאסרה מתחילת נפילה בזיקה, דלענין זה לא פליגי ר"א ורבנן אלא דפלוגתייהו בדין הותרה ונאסרה, (ועיין במהרש"א, וקושייתו לא קשה כ"כ די"ל דמה דמשני ר"א הוא היינו דס"ל לברייתא מסברא דזיקה משויא ליה לנאסרה לכ"ע, אלא דר"א הוא היינו לענין הותרה ונאסרה, אבל על תוס' קשה כנ"ל).

**ואלולי** דבריהם היה נ"ל די"ל דעל רב ליכא קושיא, דהא תוס' כתבו לעיל דטעמיה דרב דס"ל אין זיקה א"כ יש לומר דמוקי הברייתא כתנא דסבר יש זיקה:

## דף מא:

**גמרא** נפלה לפני יבם קטן. (פליגי בה ר"א ורבינא חד אמר אית לה מזונות מנכסי הבעל וחד אמר לית לה) והלכתא לית לה.

**קשה** לי למה ליה למפסק הלכתא, הא בל"ז מכללא דכל היכא דפליגי ר"א ורבינא הלכתא כדברי המיקל ידעינן זה דממילא בממונא לא מפקינן, וכמ"ש בתוס' בפרק השואל (בב"מ דף צה ד"ה דאתמר וכ"כ בהר"ן והובא גם בב"י חוה"מ סימן ר"ל).

**וכעין** זה קשה לן בהא דפליגי ר"א ורבינא בעדות אחוה דמיתנא דמאי צורך לפסוק הלכתא והרי מכללא דהלכה כדברי המיקל ידעינן הלכתא כמאן:

**מתני'** חוץ האלמנה מפני האיבול (אב"ה עיין מ"ש אאמ"ו ני' בחידושי מ"ק דף כג ע"א):

## דף מג:

**תוס'** ד"ה שאני, והא דאסור במתניתין לארס וכו' לפי שצריכה להמתין ג' חדשים.

**וקשה** לי דמ"מ לפי ב' התירוצים בסוגיין, דר' יוסי להבחין לית ליה, או דאימא ריש"א כל ארוסות גרושות ינשאו, וכיון דמשום הבחנה ליכא ממילא גם משום איבול משכחת לה דתנשא למי שאין לו בנים, וצ"ע.

**ואולי** יש ליישב דקושי' תוס' דוקא למסקנא דפלוגתייהו דר"י ור"י רק לענין איבול וכיון דעיקר דינא דמתני' לענין איבול בזה קשה דה"ל לפלוגי דתנשא למי שאין לו בנים, אבל לפי תירוצם הנ"ל דעיקר פלוגתייהו בהבחנה ולא באיבול, ואבילות דנקט הוא דרך גרירא, י"ל דלא מיירי בכל גווני ובאמת משכחת דמותרת למי שאין לו בנים.

**ולפ"ז** היינו מרוויחים קושי' תוס', דאי הכי היינו ר"י (ותירוצם דחוק דכיון דלפי האמת בארוסה ליכא אבילות. אך נימא דלס"ד לא עלה על דעת כלל לומר דבארוסה ליכא אבילות בהיפוך מן האמת. ולפי הנ"ל ניחא) דאם איתא דפלוגתייהו באבילות ישאר הקושיא דמשכחת להנשא למי שאין לו בנים:

## דף מט.

**גמרא** נדה דהא תפסי בה קידושין, (מש"ה הבא עליה אין הולד ממזר שנאמר ותהי נדתה עליו אפילו בשעת נדתה תפסי בה קידושין), סוטה נמי, דהא תפסי בה קדושין.

**פירש"י** דבסוטה אף לאחר שזינתה לא פקעה מינה קידושין הראשונים.

**אין** כוונת רש"י דכיון דלא פקעי ממילא ה"ה נמי דתפסי דהא מצינו בנעשה פצוע דכא אחר הנשואין דלא פקעי ואפ"ה לא תפסי לר"ע, אלא דכוונתו דבסוטה באמת מיירי רק בעודה תחתיו דלא פקעי, אבל מחזיר סוטתו שגירש באמת לר"ע הולד ממזר, וכן משמע מדברי תוס' פרק האומר [קידושין דף סח ע"א], שהבינו כן בדברי רש"י, אבל התוס' דהכא נראה שפירשו לדברי רש"י דמדלא פקעי מוכח נמי דתפסי, דהרי הקשו על רש"י דלמה לי קרא בנדה, והא בנדה נמי לא פקעי, ומה קושיא הא אצטריך קרא להבא על נדה פנויה, אע"כ דגם זה ידעינן ממילא מדלא פקעי ועל דבריהם קשה מפצוע דכא.

**גם** קשיא לי, מה שכתבו התוס' אח"כ וכן משמע בפרק י"מ דבסוטה ודאי תפסי קידושין, והא לא פליגי עם רש"י בדינא כ"א בטעמא, וא"כ מה ראיה משם:

**תוס'** ד"ה הכל מודים בבא על הנדה.

**לפי** דבריהם הא דקתני בברייתא הכל מודים בבא על שמ"י היינו רק לר"ע דמתני' דדוקא בשאר אבל לאידך דרע"ק הולד ממזר.

**וקשה** לי בהא דאמרינן ואביי מספקא ליה וכו' דלמא בפשוטו דאביי דאמר הכ"מ היינו דכ"ע אף לרע"ק דברייתא בכללו מש"ה לא חשיב שמ"י, דנהי דרבותא דנדה וסוטה אפילו לרע"ק דמתני' דסוטה מקרי שאר מ"מ נקט מה דהוי לכ"ע ממש:

## דף נ.

**תוס'** ד"ה ר"ג, ולהכי לא קאמר בגמרא עלה זו דברי רע"ק.

**וקשה** לי דעדיין יקשה אמאי לא קאמר עלה דר"ג בהא דאין בעילה אחר בעילה.

**ובעיקר** קושייתם היה נ"ל דההוכחה זו אינה לר"ל דס"ל לעיל (דף יא ע"א) דעל צרתה

בכרת, ולשיטת תוס' אף שהוא עצמו בא על צרתה בכרת, וא"כ הוי ח"כ לזה נקט הדיוק על סיפא, דחלץ ועשה בה מאמר, דגם לר"ל הוי בלאו:

## דף נ:

**גמרא** ואי ביאה אחר מאמר היא, (כגון מאמר לזו ובעל לזו להכי בעי גט וחליצה דאי תצא בגט לחוד יאמרו ביאה של זו אחר קנין של זו מהני, ואתי למיעבד) ביאה אחר ביאה.
**ועובר** אעשה, דבית אחד בונה ולא ב' בתים.
**ורש"י** ז"ל כתב וקפגע באיסור אשת אח, ותמיהני, דהא קיי"ל כר"י דלא הוי רק בעשה, ולרש"י עצמו לעיל (דף א) גם לר"ל אם הוא עצמו בא על צרתה הוי רק בעשה, וכן בסוגיין נקט רש"י עצמו (בד"ה ומ"ט אמרו רבנן) והוי לי' בונה ב' בתים וצריך תלמוד:

## דף נב.

**תוס'** ד"ה בעל וכו', וכן הא דתנן הכא במתני' (הבעילה בזמן שהיא בתחילה אין אחריה כלום) דלמא נמי היינו משום דמדאוריתא קני.
**קשה** לי. הא ע"כ מתניתין קאמר דאפילו מדרבנן אין אחריה כלום דאי מדאורייתא גם בביאה באמצע אין אחריה כלום:

## דף נד.

**גמרא**, נפל מן הגג ונתקע חייב בארבעה דברים.
**האי** נפל ע"כ ברוח מצויה דהוי כמזיד, דאי לאו הכי אינו חייב כ"א בנזק, דמה דמרבינן מפצע תחת פצע לרבות שוגג כמזיד, אינו לענין ד' דברים כ"א לנזק בלחוד, כדאיתא ספ"ב דבב"ק.
**ורש"י** ז"ל כתב הכא חייב בד' דברים וכו' כדאמר בהחובל פצע תחת פצע, ותמיהני.

## דף נה.

**גמרא**, ולר' יצחק למה יצאה כרת באחותו לדונו בכרת ולא במלקות.
**פירש"י** דאי התרו בו למלקות אינו לוקה דלאו שניתן לאזהרת כרת הוא.
**ותימא** הא כרת לא בעי אזהרה, דהא פסח ומילה יש בהו כרת בלא אזהרה וכדאיתא בפ"ג דמכות (דף יג ע"ב) והו"ל לרש"י לפרש דס"ל קרבן בעי אזהרה:

## דף נו:

**רש"י** ד"ה לשון אחר והוא עיקר.
**קשה** לי, הא כיון דר"מ ס"ל דאפי' פסלי אמאי נקט הקו"ח מבת ישראל לישראל, שאין מאכילין, דזהו מספיק רק לענין דאין מאכילין, אמאי לא נקט ביותר ומה קידושי רשות דפוסל כש"כ קידושי עבירה דפוסל:

## דף נח.

**גמרא** אלא דקני לה כשהיא ארוסה ואיסתתר ונכנסה לחופה ולא נבעלה (ומנוקה האיש מעון דהא לא בא עליה אחר שנסתרה ושפיר בדקי לה מיא על זנות דאירוסין ושמע מיניה יש חופה לפסולות).
**מכאן** קשיא לי על הסוברים דבבעולה ליכא חופה כלל ורק ביאה גומר בה, א"כ הכא מ"מ לא הוי חופה כיון דהיא בעולה.
**מיהו** אין להקשות כיון דפלוגתא דרב ושמואל (אם יש חופה לפסולות) קאי על מתניתין וקתני אלמנה לכה"ג, די"ל דהיינו באלמנה מן האירוסין, (וכ"כ בשער המלך בקונטרס חופת חתנים) אבל הא דכתיבנא קשיא ליה, (אב"ה עי' מ"ש לקמן בכתובות דף מה ע"א):

## דף נח:

**גמרא**, דכוותה גבי שומרת יבם (ומשכחת קדמה שכיבתו לשכיבת בועל, שבא עליה יבם בבית חמיה, שומרת יבם קרית לה), אשתו מעליא היא.
**וא"ת** דלמא מיירי בבא עליה שלא בפני עדים ויבום בעי בפני עדים לכמה פוסקים כמו קידושין, וי"ל דמקשה ממ"נ דאם אין עדים אין מאמינים לו שבא עליה להשקותה, ועדיין קשה לוקמי בבא עליה שני פעמים כל פעם בפני עד אחד, דלענין קנין אישות לא מצטרפים דהוא כדיני נפשות, וכמ"ש הר"ן פ"ז דגיטין לענין עדי קדושין, ואולי י"ל דגם לענין השקאה הוי כדיני נפשות ולא מצטרפים, [אב"ה עי' מ"ש אאמ"ו נ' לתמוה על דברי הר"ן אלו בפ"ז דגיטין]:

## דף נט.

**גמרא**, מתיב רבא [ולו תהיה לאשה וכו' פרט אלמנה לכה"ג וכו'] אילימא בכדרכה תיפוק ליה משום דהוי לה בעולה.
**ומדלא** משני שבא עליה בהעראה לחוד ולא השיר הבתולים וכמ"ד העראה זו נשיקה,

הוכיחו בתוס' דלענין קנס לא נתרבתה הראה כגמר ביאה, והקשו על זה דא"כ ע"כ גם למ"ד הראה זו הכנסת עטרה, אינו חייב קנס בהראה אלא בגמר ביאה ממש, א"כ מאי פריך בפרק בן סורר הניחא למ"ד הראה זו נשיקה [ניחא האי דבא על אחותו יש לה קנס דליכא למפטרי' מטעם דניתן להצילו בנפשו, דכיון דאפגמה בהראה תו לא ניתן להצילו ועדיין בתוליה לא יצאו לאחיוביה קנסא] אלא למ"ד הראה זו הכנסת עטרה מאי איכא למימר, [דהא לדידיה אין כאן פגם בלא הוצאת בתולים, ונמצא דניתן להצילו ותשלומין באין כאחד], הא לדידיה נמי אתי שפיר, דהא לא מחייב קנס אלא בגמר ביאה ממש, ובהאי שעתא כבר אינו ניתן להציל דכבר אפגמה בהכנסת עטרה, והניחו בקושי'.

**ויראה** לתרץ דהרי זו ברור דאם אחד הערה בה בהכנסת עטרה ואח"כ בא זה ובא עליה דליכא קנס כיון דכבר הושרו הבתולים ע"י הראשון, אלא דבאדם אחד המערה והגומר חייביה רחמנא על הגמר, אף דבהאי שעתא כבר היא בעולה, כיון דהוא עצמו השיר בתוליה דהכי חייביה רחמנא, כמ"ש התוס' בעצמם, א"כ שפיר פריך הש"ס בסנהדרין דכיון דבשעת הערתו היה חיוב מיתה, א"א שתהיה הערה זו מביאתו לידי חיוב ממון, והוי כאלו לא עשה הוא מעשה הראה זו, אלא כאילו הושרו הבתולים מעצמם או ע"י אחר, וממילא א"א לחייבו על הגמר, כיון דכבר נעשית בעולה מקודם, וכיון דאתה בא לחייבו ממון על הגמר מכח שהערה הוא עצמו, א"כ מעשה הערתו גורם החיוב, ונימא אין אדם מת ומשלם.

**ובסברא** זו ממש כתבו בתוס' פרק הנזקין דגיטין (דף נג ד"ה מנסך) בסוף דבריהם, [ודשמואל סובר דאא"מ לחייבו משום מדאגבהה קניא, כיון דאלו נסכו אחר היה יכול לומר הרי שלך לפניך, וממילא גם בנסכו הוא עצמו כיון דעל הניסוך חייב מיתה הוי רק כאלו אחר נסכו].

**וא"ת** והא אנן קיי"ל כרב דאמר מנסך חייב דמעידן דאגביה קני' הרי דלא ס"ל דהוי כאלו נסכו אחר, י"ל דודאי בעצם הסברא לא פליג רב אלא דטעמא דרב דאף דקלב"מ מ"מ חייב משום קנס דשלא יהא וכו', וטעמיה דשמואל [כמ"ש התוס' בגיטין שם] דמשום קנס לא עשו רבנן יותר מאלו היה באמת ההיזק ניכר, וא"כ י"ל בהא פליגי דרב סובר דקנסו אותו במעשה ניסוך דידיה שיהיה כאלו ניכר וממילא היה חייב דלא היה מהני קלב"מ לפטרו, דהא אף אלו אחר הזיק בהיזק זה דהוי כמו שינוי חייב דאין יכול לומר עוד הרי שלך לפניך, ושמואל ס' דמ"מ אלו הניסוך הזה עשאו אחר לא היינו דנין אותו להיזק ניכר לחייב לזה שהגביה, ומש"ה גם בניסוך הוא כן הדין, דמשום קלב"מ הוי כאלו עשאו אחר [אב"ה דוק היטב ועי' מ"ש אבא מארי במסכת כתובות דף לב]:

## דף נט:

**תוס'** ד"ה הא מני ר"מ היא וכו' אבל קשה דמשני היכא אמרי' דדחי כגון מילה בצרעת. **לא** זכיתי להבין קושייתם, דהא כתבו דאפילו לחייבי כריתות צריך קרא דהיה ס"ד כיון דחייב קנס איכא גם כן נשואין, והמקשן דפריך ניתי עשה ולדחי ללא תעשה, היינו דבלאו הדיחוי ליכא קושי', דלמא אתי קרא רק לחייבי כריתות דס"ל כיון דדרשינן בראויה לו ממילא גם בחייבי לאוין ממועט דאינה ראויה לו, ולזה פרכינן דניתי עשה ונדחי לל"ת ומקרי ראויה לו, וקרא אתיא לחייבי כריתות, ולזה משני שפיר דל"ש כאן דיחוי כיון דאי אמרה לא בעינא ליתא עשה כלל, וכיון דמסברא לא אתי העשה לדחות ל"ת מקרי אינה ראויה לו, וממועט מולו תהיה לאשה, וא"כ מה זה שהקשו דלמ"ל קרא, הא אפילו לחייבי כריתות צריך קרא, וכנראה דזהו כוונת התוס' בכתובות (דף מ') בתירוצם השני ודברי התוס' כאן נפלאו ממני, וד' יאר עיני:

## דף סא:

**גמרא**, ר' מתיא בן חרש אומר אפי' הלך בעלה להשקותה ובא עליה בעלה בדרך, עשאה זונה.

**פירש"י** הואיל ונבעלה לפסול לה אם מת (הבעל) אסורה לכהן.

**וקשה** לי הא בלא"ה אף אם לא בא עליה בעלה אסורה לכהן מכח הקינוי וסתירה כ"ז שלא שתתה כדאיתא בסוטה (דף כח ע"א) וברמב"ם (פי"ח מה' א"ב) ובש"ע (סי' ו') והא הכא ממילא אינה שותת כיון דבא עליה בעלה הוא אינו מנוקה מעון, וא"כ אף אם לא עשאה בביאתו זונה פסולה לכהונה.

**ואולי** י"ל דנ"מ לענין מלקוח דמכח הקינוי וסתירה דמרבי לה מונטמאה ליכא לאו אלא ספק זונה כמ"ש תוס' פ"ק דיבמות (דף יא) דבעלה אינו לוקה עליה, אבל מכח דבא עליה בעלה בדרך, כיון דהתורה אסרתו לו מספק מקרי ביאה פסולה ונעשית בביאה זו ודאי זונה, ולוקי' עליה, ועיין לקמן (דף סט ע"א) תוס' ד"ה כי תהי', ועדיין צריך תלמוד:

## דף סה.

**רש"י** ד"ה קובעת וסת וכו' ולא בדקו טמאה וכו'.

**קשה** לי דהא זהו אינה להלכתא דקיי"ל וסתות דרבנן ואם עבר הוסת ולא בדקה טהורה, והו"ל לרש"י למנקט דנ"מ דאינו נעקר בפעם אחד וצריכה לחוש לו שאסורה לשמש באותו עונה עד שיעקר ממנה ג' פעמים:

## דף סו:

**תוס'** ד"ה עבדי צאן ברזל יוצאין בשן ועין.
**תוכן** דברי הרב מוהר"ש איידלס דבבת ישראל לכהן והניחה מעוברת לבנים אחרים דעבדי צאן ברזל לא יאכלו בתרומה אף דהיא אוכלת ומהראוי שתאכיל להם למ"ד הדין עמה כמו דיכולה לשחררם היינו דמ"מ כיון דמחוסר גוביינא הם ג"כ חלק העובר והויין נמי קנין כספו דישראל.
**וקשה** לי דלפ"ז האיך כתבו תוס' לעיל (ד"ה גזירה שמא תאכיל וכו') ובעבדי צאן ברזל ל"ש למגזר אפילו למ"ד הדין עמה, דכ"ז שלא גבתה אוכלת מכוחו, הא אף דהוי קנין כספו דבנים הא הם ג"כ קנין כספה דהאשה דהרי יוצאים ממנה בשן ועין, וא"כ מכחה לפסלו בתרומה:

## דף ע.

**מתני'** פצוע דכא וכו' ונשיהן לא יאכלו.
**קשה** לי הא לא הוי זר אצלה מעיקרא דלא נאסר לה מקודם שנעשה פצוע דכא:

## דף עח:

**גמרא**, הרי ממזר דאי [עשה אביו עבירה ובא על חייבי כריתות הוא ממזר] וכתבי' קרא [ואיך אמרת דאי לא כתיב קרא].
**וא"ת** הא מרא דשמעתא הוא ר' יוחנן [דאמר אי לאו דאמר ר"י נקיבות מצרית נמי אסורות, מצרי שני במה יטהר דהא מצרית ראשונה ושניה אסורות למצרי ראשון ושני, ואיך יבוא לדור שלישי, ואי דעבר ונסיב דאי לא כתיב קרא] ולדידי' דאית לי' לעיל פ' החולץ (דף מה ע"א) דנכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר, משכחת ממזר שפיר בלא דאי דהיינו בנכרי שבא על בת ישראל דליכא איסורא דאורייתא כמ"ש התוס' בפ"ק דמסכתין (דף טז ע"ב ד"ה קסבר) וביאתו הוי היתר גמור מדאורייתא אלא דמ"מ כיון דלא תפסי בה קידושין הולד ממזר (ע"ש בתוס' הנ"ל) וי"ל דהכי פרכינן והרי ממזר היינו לר' שמעון בן יהודא, דס"ל לעיל (שם דף מה) דנכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ומוכרחים לומר דממזר דקרא היינו דאי, א"כ מהיכן פסיקא לר' יוחנן דאי לאו דאמר ר' יהודה נקיבות אסורות מצרי שני במה יטהר דלמא סבר ר' יהודה ג"כ דכתיב קרא דאי כמו דע"כ סבר ר' שמעון בממזר.
**אמנם** תמוה לי בתוס' ד"ה מצרי שני [דהקשו הא מ"מ משכחת דיטהר מצרי שני שישא

שתוקית דבקהל ספק לא נאסר והבן נמי מותר לבא, דממזר ספק יבא, ותירצו דמ"מ ממזרת דלא אפשר אלא באיסור חשיב דאי, הא ר' יהודה ס"ל ג"כ דנכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר כדאי' בתוס' בפ"ק (דף טו ע"ב) ד"ה מה לאלמנה] ובפרק החולץ (דף מז ע"א ד"ה נאמן אתה) וא"כ משכחת שתוקית שלא ע"י דאי, דנולד ספק בן ט' לראשון מנכרי או בן שבעה משני מישראל וצ"ע טובא:

## דף פ.

**תוס'** ד"ה אילונית לר"מ כו' לשמואל ניחא, כיון שימי קטנות נמשכים עד י"ח א"כ אין כאן נערות.

**וקשה** לי כיון דלר"מ היה ניחא ליה אליבא דשמואל דמקטנותה היינו מזמן שנעשית אילונית יצאתה לבגר א"כ מה קאמר כל כי האי מילי מעליותא דתנן ואין אילונית וכו' ומה ראיה הוא הא גם בזה נידון כשמואל דלא נעשית אילונית למפרע, ואשמועינן דמשעה שנעשית אילונית וזינתה אח"כ תוך ששה חדשים דאין לה דין נערה מאורסה דמקטנותה יצאת לבגר, ומאי אולמא ראיה זו מראיה דאילונית אין לה קנס, וד' יאר עיני.

**ובסוגיין** קשה לי לרב איך קתני בברייתא דאין לה דין נערה מאורסה דמקטנותה יצאתה לבגר, הא בלא"ה הוי התראת ספק דאף דתוס' כתבו בההוא דנעשה סריס דלא הוי התראת ספק, דהוי גילוי מלתא בעלמא, היינו באכל חלב דהאיסור חלב ודאי, אלא דהספק אם הוא בר עונשין [אב"ה וכמ"ש הפ"י בקונטרס אחרון (פ"ג דקידושין) אות צג] וא"כ הכא הוי הספק אם היא נערה מאורסה מקרי התראת ספק וצ"ל דהברייתא ס"ל דהתראת ספק שמה התראה:

## דף פ:

**תוס'** ד"ה עד שיהא בכולן אע"ג דאמרינן לעיל דבעי שיהא לקוי ממעי אמו.

**נ"ל** להמתיק דבריהם ביותר לפי שיטת הפוסקים דחזקה דאתיא מכח רובא מקרי חזקה כדכתב הרשב"א גבי גבינות א"כ י"ל דבספק מאימת נעשה סריס יש לנו לדון מכח חזקה דהשתא דכמו שהוא עכשיו סריס כן היה מעולם, דאף דקיי"ל דחזקה דכל הטומאות כשעת מציאתן הוי רק לחומרא בקדשים, היינו משום דחזקה דגופא עדיף לומר דהשתא הוא דנשתנה אבל היכא די"ל דמעולם היה כך י"ל דהוי חזקה מעלי' דכמו שהוא עכשיו כן הוא מעולם, וכדס"ל לרב בקידושין פ' עשרה יוחסין (דף עט ע"ב) הרי בוגרת לפנינו ומחזיקינן לה דמצפרא היתה בוגרת כיון דבאותו יום ליכא חזקה דנערות אזלינן בתר

חזקה דהשתא ומשוינן אותה בוגרת למפרע, ואף לשמואל דס"ל דחיישינן לקידושי שניהם, היינו דהתם עכ"פ נעשה ביום ההוא שינוי בגופה ממה שהיתה מקודם, הוי ספק באיזה זמן נעשה שינוי זה, משא"כ היכא די"ל דכמו שהוא עתה כן היה מעולם ולא נעשה בה שינוי מקרי חזקה מעלי', וזהו עצמו בכלל חזקת הגוף, דתמיד ראוי להחזיק הגוף בענין אחד, שאין מתחדש בגוף ענין חדש, ואם איתא דלא הי' סריס ממעי אמו תצטרך לומר דנשתנה הגוף וזהו נגד החזקה מש"ה אמרינן דמעולם הי' סריס כמו שהוא עתה ולא נשתנה הגוף מהווייתו, והא דבעי' ראיי' שהוא לקוי ממעי אמו שמטיל מים ואינו עושה כיפה, היינו משום דהוי חזקה בהיפוך דבשעה שנולד היה בכלל רוב שאינם סריסים ונעשה מזה חזקה מכח הרוב לאוקמי בחזקת שלא נעשה סריס עד עתה, לפ"ז מש"ה סגי בסי' א' ממעי אמו דכל שיש לו סי' א' עכ"פ יצא מהרוב דאין לדון בו שהוא מרוב שאינם סריסים דבאותם שיש להם סימן מסימני סריס אין רובם בחזקת מתוקנים, כמ"ש תוס' וממילא אזלינן בתר חזקה דהשתא דמעולם היה כן:

**באה"ד** וא"ת הא דאמרינן קטן וקטנה לא חולצין כו' לר"ה דאמר עד שיהא בכולן כו'.

**הרב** מוהר"ש איידלס נדחק דלא בדוקא הוא, דקושייתם אף לר"י, ומביא מדברי תוס' של אח"כ דג"כ לאו בדוקא נקטו.

**ואינו** מהדומה, דהתם עכ"פ קושייתם רק בהקדמה דבעינן שיהיה בכולם, ומה דנקטו למ"ד באמת כוונתם מכח היסוד דבכה"ג לכ"ע עד שיהא בכולם, אבל לומר דקושייתם לא תלוי כלל ביסוד דעד שיהא בכולן, ובכדי נקטו כל עיקרא דמלתא דעד שיהא בכולם, בודאי דחוק טובא.

**והנלע"ד** בכוונתם דודאי לר"י הדבר בפשוטו כיון דיש לו עתה סי' אחד דמחזקינן עבורו לסריס ואותו סי' לא היה מציאות להיות ניכר מקודם בודאי מידי ספיקא לא נפקא דשמא היה סריס ממעי אמו, והא דבעי בירור שלקוי ממעי אמו היינו לענין לפוטרה לעלמא אבל מ"מ בלא בירור עכ"פ ספק הוי, ואף אם נידון דבלא בירור מחזקינן ליה לודאי אינו סריס, היינו ע"כ דאמרינן דהשתא הוא דיצא מהרוב, אבל לר"מ דחייש למיעוטא פשיטא דהוה ספק, דהרי אפילו בלא שום ריעותא חיישינן למיעוטא שמא ימצא סריס, ממילא אם באמת ימצא סריס לא יהיה לנו בירור שיצא ממיעוטא דמשעת לידה, דהא לר"מ מכח חששא דמיעוטא בעי' בירור שאינו סריס, ולא ידעתי איך אפשר להסתפק בזה ולומר דתוס' בקושייתם לא ירדו לזה, דספיקא מיהא איכא, א"ו דקושית תוס' רק לר"ה והיה ס"ל לתוס' בקושייתם כיון דבעינן כל סימני סריס ממילא ג"כ בהיפוך, בעוד שיש בו סי' א' בהיפוך כגון שעושה כיפה הוי כידוע שעתה אינו סריס דמבלעדי סימנים כולם

בודאי לא הוי סריס, ולזה קושייתם אף אם יולדו אח"כ כל הסימנים שישתנה ולא יעשה כיפה מ"מ עתה אינו סריס, ומ"מ בלא זה שהקדימו דבעי שיהא לקוי ממעי אמו לא הוי מצי להקשות כיון דעתה בשעה שבא להתייבם אינו סריס אמאי אינו מותר לייבם, די"ל דכיון דביבומו בעודו קטן אינו קונה אותה מדאורייתא אלא דזקוקה לו ומותר לבא עליה ולא מקרי איסור אשת אחיו שלא במקום מצוה כיון דזקוקה לו לכשיגדיל כמו שכתבו תוס' לעיל (דף לה ע"ב) ד"ה תיגלי מלתא וכו' א"כ י"ל היכא דיהיה סריס קודם שיגדיל לא מקרי זקוקה לו כיון דכשיגדיל לא יהיה רשאי לייבם, ולעולם לא יקיים בה מצות יבום, לזה נקטו קושייתם רק ע"י ההקדמה דכל שהיה לו שעת הכושר דהיינו שאינו לקוי ממעי אמו מותר לייבם וא"כ אף שיולדו לו סימנים בעודו קטן, מ"מ עומד ליבמה כשיגדיל, ובזה תירצו דכשנולדו לו כל סימני סריס הוא ספק למפרע אף לאותו שעה שהיה מטיל כיפה, דאפשר להיות סריס אף בלא הסימנים, אלא דלא מחזקינן ליה לודאי סריס אלא בכולם, ובאמת אפשר ביותר דאף בלא נולדו לו כל הסימנים משיש בו סימן א' יצא מהרוב והוא בכלל ספק סריס, אלא דודאי לא הוי רק ע"י סימנים כולם, וע"ז הביאו ראיה מהא דאמרינן דבלא נולדו לו סימני סריס עד רוב שנותיו, ופי' רשב"ם דהוי גדול וסריס, הרי דדנין אותו לסריס אף כשיש לו סימנים הפוכים, וע"כ דיש במציאות לסריס שיהיה מעלה כיפה, אף דלשונם בתירוצם דהא דבעינן לעיל וכו' דחוק קצת. מ"מ טוב לסבול מעט דוחק ולומר דכוונתם אבל ספק סריס הוי אעפ"י שאין בו סימנים היינו אף שיש סימנים בהיפוך שעושה כיפה, וזהו עיקר מה שחדשו בתירוצם, כי מלבד הדוחק שיש לפירוש המהרש"א לענ"ד תמיהתנו הנ"ל חזקה למאד, דאיך היה ס"ד בקושייתם דלר"מ דחייש למיעוטא לא הוי ס' לקוי ממעי אמו, וגם מה הביאו ראיה בתירוצם מההיא דעברו רוב שנותיו דמהיכא מוכח מהתם דהוי ספק לקוי ממעי אמו, אלא ודאי העיקר כדברינו ודוק.

**ולפענ"ד** היה נראה דלמסקנתם דתוס' עיקר חששא דר"מ לשמא ימצא סריס היינו ע"י שיעברו רוב שנותיו אף שלא יהיה לו סימני סריס, אבל לא מטעם שיולדו לו סימני סריס, דהרי כיון דעכשיו עושה כיפה, א"כ אם ניחוש שיולדו לו כל סי' סריס ע"כ דישתנה בגופו שלא יעשה כיפה והוי כמו רוב וחזקה דלא חייש לה ר"מ כדאיתא בריש פ"ג דע"ז:

## דף פא.

**גמרא** טעמא דבעלוה הא לא בעלוה לא כו', דאי ר"י האמר אילונית זונה היא.

**תמיהני** הא פשיטא דאילונית בת כהן אכלה בתרומה, דאף דמחקרי זונה מ"מ בזונה

כתיב לא יקחו, אבל לא דמפסלי מתרומה דבי נשי, זולת היכא דנבעלה לפסול לה, דדרשינן מוכי תהיה לאיש זר. וכמ"ש תוספות לעיל (דף מד ע"ב) וגדולה מזו כתבו תוס' לעיל (דף סט) דאפילו דר"א דאמר פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה, זהו רק לכהונה ולא לתרומה, וא"כ י"ל דבעלוה פסלוה היינו למפסל מתרומת בית אביה, ואפשר לדחוק כיון דקתני בהדי דחלצוה פסלוה דמיירי לכהונה דאילו לתרומה חליצה מעליא ג"כ אינה פוסלת, משמע דבעלוה פסלוה מיירי ג"כ לכהונה:

## דף פד.

**רש"י** ד"ה והא כולי פירקין וכו' מן ועלתה יבמתו.
**קשה** לי הא למסקנא באמת מדאורייתא עולה ליבום דאתי עשה ודחי לא תעשה אלא מדרבנן גזרינן אטו ביאה שניה:

## דף פה:

**גמרא** ולרע"ק דאמר יש ממזר מחייבי לאוין (הא לא מרגלא ליה).
**תימא** הא הנ"מ בפשוטו בממזר למזרת וגירשה והחזירה משנשאת דלמ"ד דאורייתא הא נמי דאורייתא ולמ"ד מפני שמרגילה הא בזה מרגילה לו, דהא בלא"ה כל בניו ממזרים:

## דף פז.

**גמרא** ומה במקום שלא עשה ולד מן הראשון כולד מן השני לפוטרה מן היבום (דאם נשאת לאחד וילדה בן ומת וניסת לאחר ומת בלא בנים צריכה יבום) עשה עובר כילוד.
**פירש"י** שאם היתה מעוברת פטורה.
**קשה** לי הא סוגיא ערוכה ריש פרק החולץ (דף צו), דעובר אינו פוטר עד שיולד, וא"כ הרי בזה עובר אינו כילוד:

## דף פח:

**גמרא** מתיב רבא (על הא דשנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת דבנשאת לאחד מעדיה לא תצא, מנין שאם לא רצה דפנו ת"ל וקדשתו בעל כרחו וכו') אלא לאו דניסת לאחד מעדיה, וקאמרה ברי לי, וקתני דפנו.
**תימא** הא כל טעמא דלא תצא אף דתרי ותרי ספיקא דרבנן ומדאורייתא מוקמינן אחזקת אשת איש, היינו משום דחזקה דדייקא מרעה לחזקת א"א, ובנשאת ע"פ שנים דלא שייך

דייקא היינו טעמא משום דמ"מ כשבאו המכחישים איכא חומרא במה שתעמוד תחת בעלה ושייך דייקא, וכדאיתא בתוס' בפרק חזקת הבתים (דף לב ע"א) והשתא הכא דכת השניה אומרים ג"כ דמת בעלה אלא דאומרים דמת השתא, בזה למה לה למידק אם מת מקודם או לא, הא מ"מ אין בעלה קיים ולא ישוב אליה עוד, וגם הכתובה לא תפסיד, דהא משה הנשואין שלה היה ע"פ שני עדים, וליכא חומר דהיא כאנוסה, ובמה שנשארה תחתיו עתה לא פשעה נגד בעלה הראשון והוי כזינתה אחר מיתת בעלה דאינה מפסדת כתובתה, וגם חומר לגבי בעלה שני ליכא בהשארתה תחתיו, דאם יפסלו העדים ראשונים אף אם לא תעמוד תחתיו, יהיה הדין דתצא ממנו מחמת איסור טומאה, וא"כ אין הפרש לה אם תצא עכשיו או אח"כ, וגם הכתובה לא תפסיד מהשני דהא מיירי בניסת לאחד מעדיה, והוי הודאת בעל דין כשנשאה, שנשאה כדין ושמותרת לו (אב"ה וזהו תמיה גדולה, ועיין עליה ע"ש א"א מ"ו ני' בתשובותיו חלק א' מפסקים סימן ק"ל):

**גמרא** ואב"א כשבאו עדים וא"כ ניסת (מיירי האי דדפנו) ור"מ בר יוסי היא.

**תימא** א"כ מאי אריא כהן אפי' ישראל נמי דהא הוי ספק איסור זונה להבועל:

## דף פט:

**גמרא** מאימתי אדם יורש את אשתו קטנה, ב"ש אומרים משתעמוד בקומתה (ותכנס לחופה):

**ואין** אומרים דלמא עתידה היתה למאן דהא ב"ש סברי אין ממאנין אלא ארוסות, וא"צ למה שפי' רש"י דאין חוששין דלמא היתה ממאנת:

**גמרא** קתני מיהת (בקטנה שנכנסה לחופה דבעלה) יורשה, והא הכא דמדאורייתא אבוה ירית לה ומדרבנן ירית להבעל (אלמא דב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה).

**האי** דמשכחת דמדאורייתא אבוה ירית לה, היינו בנעשה בה מעשה יתומה בחיי האב, ואף דהתוס' כתבו בפ' בן סורר (סנהדרין דף סח) דלא משכחת לה שיהא ממון לקטנה רק דרך ירושה מאביה, הא מ"מ באמת משכחת לה בהרויחה במעשה ידיה, וכמ"ש התוס' שם.

**ואין** צורך למה שפי' רש"י דאבוה לאו דוקא אלא קרובי האב:

## דף צ.

**תוס'** ד"ה אבל תרומה טמאה וכו' ואפשר דאם אכל תרומה במזיד וכו'.
**תמיהני** דמאי מקום לספק, והא מפורש כן בפ"ג דכתובות דאמרינן א"ב זר שאכל תרומה והיכא דשייך מדאגבה קניא מפורש שם דחייב:

## דף צא:

**גמרא**, ת"ש הכונס את יבמתו והלכה צרתה ונשאת ונמצאת זו אילונית (תצא מזה ומזה).
**פירש"י** ואין ביאתה פוטרת צרתה כדאמר בפ"ק פרט לאילונית שאינה יולדת:
**ותימא** דהרי מלשון זה מבואר דנקט כהלכתא וכרבא (לעיל דף יב) דאפילו הכיר בה או התנה שיהא קידושין אף אם תמצא אילונית, דאל"כ אין צורך ללמוד אשר תלד פרט לאילונית דתיפוק ליה דאינה אשתו ופשיטא דאינה פוטרת צרתה, אלא ע"כ דנקט כרבא דצרת אילונית מותרת ביבום גם בהכיר בה ולא מקרי צרת ערוה, ואחר זה בדבור המתחיל הלכו צרות אלו כתב רש"י דערות אילונית אינה פוטרת צרתה דאיילונית מקח טעות הוא ולאו אשתו היא והיינו כר"א דבלאו מקח טעות היא צרת ערוה ומותרת לעלמא, וא"כ שני דבורי רש"י בשני דבורים סמוכים סותרים אהדדי, וד' יפתח לבי בתורתו:

## דף צב.

**תוס'** ד"ה ואמרו לה מת בעלך וכו' (ומיבם לא הוי ממזר מדאורייתא כשאמרו לה מת בעלך ואח"כ מת בנה ונשאת ונמצא שבנה מת קודם, אפילו לר"ע דמשוי זנות דיבמה כזנות דא"א לאוסרה איבם), דאפילו א"א לא מתסרה מדאורייתא ע"י טעות.
**תמיהני** הא גם בלא טעות אין כאן ממזר דאורייתא ואפי' בא"א דהא הסוגיא מפורשת בפרק החולץ (לעיל דף מט ע"ב) הכל מודים בבא על הנדה ועל הסוטה שאין הולד ממזר:

## דף צג.

**גמרא** ר' ינאי (נמי סבר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם דהוי ליה אריסא דהוי מייתי ליה כנתא דפירי, נגה ליה ולא אתא) שחל עשר מפירי דביתיה עלה:
**תימא** מה מבעי בנדרים פרק אין בין המודר (דף לז) בתורם משלו על של חבירו אם צריך דעת, הא נפשט מדר"נ בר' יצחק, מדחשיב לר' ינאי דס"ל אדם מקנה דבר שלא ב"ל, ואם איתא דא"צ גם עתה יכול לתרום אף שעדיין אינם שלו ולא מקרי דבר שלב"ל:

**וביותר** דהרמב"ם פוסק דא"צ דעת ובריטב"א קידושין (והביאו ג"כ המ"ל) כתב דהוא אבעי' דאיפשטא דא"צ דעת.

**ובהר"ש** (פ"ד משנה ד' דדמאי) הקשה אמאי לא היה ר' ינאי קורא שם על חלק שלו לחוד, ויפריש בשבת, ולמה לו לתרום שלא מן המוקף ותירץ דבודאי (שאינו דמאי) אינו מתנה על מה שביד חבירו כדאיתא בירושלמי.

**וגם** זה תימא בעיני, דהא טעמא דירושלמי משום אין אדם מקדיש דבר שאינו ברשותו, והרי ר' ינאי סובר אדם מקדיש דבר שלב"ל:

## דף צה:

**גמרא** דלמא אדר' אמי קאמר.

**תימא** הא מ"מ לשנויא דר"א מוכח דלא בעי גיטא מדשרי באשתו, מ"מ אסורה, ומוכח דאף בלא טעמא דמחזיר גרושתו אסורה, דהו"ל למידק על גיסו, וע"כ הוי כזינתה במזיד, א"כ מנ"ל להמציא פלוגתא חדשה דר"י פליג על יסוד זה דהוי כזינתה והא בזה לא מצינו דפליג ר"י אלא דמוסיף דע"פ ב"ד דאסורה לגיסו גם אשתו אסורה לו אי מטעם כיון דביאתו עשאה פעולה לפסול לאחרים, אי מטעם דנקט רש"י בההיא דמשנינן דלמא אדר"א דטעמא דר"י דצריכה גט אלו בא גיסו לבד וא"כ הוא מוסיף דאפילו גט צריכה מחשש שיאמרו מתה אשתו וקידש אחותם וממילא אשתו אסורה, אבל בזה היסוד דאף בלא גט אסורה לראשון מחמת זונה בזה לא מצינו דפליג ר"י ואיך מתיר שמואל ליבם.

**ואף** לרב תקשה דמודה בנשואה לראשון הא אסורה מטעמא דהוי לה למידק והוי כזינתה, וד' יחנני וילמדני:

## דף צח.

**גמרא** נשא אחותו מן האם יוציא, פירש"י דגזרינן דלמא אתי למינסב אחותו שנולדה לו אח"כ:

**אבל** בקורבה דאב ל"ש כן, והא דאסור באשת אחי אביו מהאם, היינו כיון דיש בזה צד אם גזרינן דיתירו ג"כ אחותו מאם, והאי דמותר באשת אחיו, דלא גזרו רק בקורבם, אבל לא בבא מחמת אישות, והאי דמתה אשתו מותר באמה אף דלא ע"י קידושי אחרים, היינו משום דקלישא איסורא לא גזרינן.

**ותימא** דלפ"ז מאי פרכינן בסנהדרין וסבר ר' מאיר כל ערוה שהב"ד ממיתין עלה וכו' פירש"י שם קתני מיהו עותר באשת אביו אף דב"ד ישראל ממיתין עליה, וכן בחמותו

וקתני אסור באחותו ואחות אביו, אע"ג דאין ב"ד ישראל ממיתין עלה, ולשיטת רש"י הא משניהם ליכא קושיא דמה דאסור באחותו ואחות אביו אין ראיה דב"נ מוזהר בזה, דהא הטעם דאתי לאנסובי אחותו שנולדה אח"כ, וגם מהא דמותר באשת אביו אין ראיה דב"נ לא מוזהר בזה, דהא באשת אביו לא שייך למגזר משום נולד אח"כ, והרי אפילו באשת אחיו דמשכחת ביה איסור בנולד לו אח אח"כ ונשא אשה, אלא כיון דבא ע"י אישות דאחרים לא גזרו, מכ"ש באשת אביו דתרווייהו איתנייהו דלא משכחת ביה ערוה בנולד אח"כ, וגם בא ע"י אישות דאחרים, ואי באמת הקושיא רק מהא דמתה אשתו מותר באמה הא הך תנא רע"ק דמתה אשתו אין ב"ד ישראל ממיתין על חמותו, ומה דנקטו רש"י ותוס' דפרכא מאשת אב וחמותו ע"כ חמותו אשגירת לישנא בעלמא, דהא במתה אשתו אין ב"ד ישראל ממיתין, וא"כ לרש"י כאן ליכא פירכא כלל ולא מצאנו ידינו ורגלינו בפרכת הש"ס בסנהדרין. וד' יאר עיני.

## דף קח:

**גמרא** אלעא אתי מיאון ומבטל גיטא, (דקתני ברישא נתן לה גט והחזירה מיאנה בו ונשאת לאחר ונתארמלה או נתגרשה מותרת לחזור לו, ורמינהו הממאנת באיש ונשאת לאחר וגירשה לאחר ומיאנה בו לאחר וגירשה כל שיצאה סימנו בגט אסורה לחזור לו, במיאון מותרת לחזור לו), אלמא לא אתי מיאון דחבריה ובטיל גיטא דידיה.

**אבל** מסיפא לחוד לא הוי מצי להקשות דמה טעם אסורה להשני שגירשה יבא מיאונה דהשלישי ויפקע קידושיו והוי כמו זינתה אחר גירושין דמותרת לחזור לו, (ובתוס' הקשו כן) דהוי אמינא דמיאון מבטל רק למעשה הקידושין ומש"ה מותרת למי שיצאה ממנו במיאון דהא קידושיו כלא היה והיתה אצלו רק בזנות, אבל גט אין מבטל המיאון. ומה דאסורה לשני באמת לא מטעם קידושי השלישי דהא המיאון בו עקר לקדושיו והוי רק כזינתה אחר הגירושין, אלא דאסורה מטעם הרביעי דגרשה ולא נעקרו קדושיו והיה מדוקדק לישנא דמתני' דנקט שתי פעמים נתגרשה, ולזה פריך מרישא דמוכח דגם את הגט מבטל המיאון, וא"כ יבטל מיאון דהשלישי את גיטו דהשני ותהיה כזינתה עמו ולא נאסרה לו ע"י קידושין וגירושין דהרביעי, ומשני שמואל תברא, ותנא דסיפא סובר דמיאון לא מבטל כ"א קידושין לא גט, ונכון בסיפא בפשטיה דאסורה לשני משום הרביעי, ורבא משני דמיאון לא מבטל גיטא דחבריה משום דמשבשא לה וממילא אסורה להשני משום מיאון דהשלישי, ומה דנקט שוב ונשאת וגירשה לרבותא, דמ"מ מותרת לשלישי ולא חיישינן דמחזי כגדולה כיון דנתגרשה ב' פעמים וכמ"ש בתוס' ד"ה כגון

ששלשה. ופריך מרישא דלא חיישינן למשבשא דהא מותרת לחזור לו אחר מיאון דהשני ועלה אמרינן תברא, והיינו דפליגי בסברא אי חיישינן למשבשא, והסוגיא מרווחת בלי שום גמגום.

**והתוס**' ז"ל שדחקו הרבה בזה, דעתם רחבה מדעתי, ואנכי בל ידעתי:

## דף קט.

**גמרא** ומי שרי והתני בר קפרא כו' ויתרחק משלשה דברים מן המיאון וכו'.

**ברש"י** במתני' נקט בדר"י, טעמא דמתרחק ממיאונין כדאמרינן בגמרא.

**וק"ל** הא טעמא דריחוק מיאונין, דשמא לכי גדלה מתחרטא, והכא לר"י דליכא תקנה לה לא שייך דמתחרטא, דהא בלאו המיאון אסורה לו לעולם, ולמה תתחרט:

## דף קי.

**גמרא** מת חרש בעל חרשת וכו' פקח וכו' כונס, ואם רצה להוציא יוציא.

**בגט** מוציאה דהא אפילו פקחת ונתחרשה יוצאת בגט כדאיתא בר"פ חרש, וכן כאן דמשנינן בפקחת ונתחרשה.

**ורש"י** ז"ל נתן טעם דכשם שנכנסה ברמיזא כך תצא ברמיזא, ואין כאן צורך לטעם זה:

## דף קיא:

**תד"ה** לאחר שלשים יום וא"ת מה הוא מפסיד כו' ולמה אין כופין כדי להתירה.

**בנמוקי יוסף** כתב לתרץ דיכול לטעון אע"פ שנתתי לה גט אינה אסורה עלי בחזרה, ואולי תתפייס לחזור לי, ואין רצוני לאוסרה עלי בחליצה.

**וקשה** לי הא א"א לה להתפייס ולחזור לו דהא שוויה אנפשה חד"א דלדבריה דלא נבעלה הגט פסלה ואסורה לו, ואולי י"ל דס"ל להנ"י כשיטת הפוסקים דבאיסורא דרבנן ל"א שוויה אנפשה חד"א:

## דף קיג:

**גמרא** אי אמרת (חרש לר' אליעזר דעושה תרומתו ספק כל ימיו) חדא דעתא הוא כקידושין כך גירושין, ואי אמרת עתים חלים עתים שוטה קדושי מצי מקדש גרושי לא מצי מגרש.

**קשה** לי תגרש מטעם ספק ספיקא ספק דלמא בשעת קידושין היתה שוטה, ואת"ל חלים היתה דלמא גם בשעת הגט היא חלומה, וי"ל דכל ספק ספיקא צריך שיהיו ב' הספיקות

נולדים יחד, ומכאן ראיה לדין זה,
(**אב"ה** עיין לקמן בחלק הדרוש מערכה ראשונה):

## דף קיד.

**גמרא** ת"ש יונק תינוק והולך מנכרית ומבהמה טמאה (אלמא דקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו).
**קשה** לי הא זה הדין דב"ד מצווין להפרישו ילפינן משרצים ודם וטומאת כהנים, וא"כ חלב טמאה מהראוי דלא יהיו מצווין להפרישו דליכא למילף מהנך, דמה להנך שיש בהם מלקות משא"כ בחלב טמאה דהוא רק איסור ואין בו מלקות דכתיב מבשרם לא תאכלו, וכדאיתא בהרמב"ם הלכות מאכלות אסורות,
(**אב"ה** עיין מ"ש אאמ"ו לקמן במסכת חולין דף קכ):
**גמרא** היכי דמי (הא דשרי לינק מבהמה ביו"ט אי דאיכא סכנה אפילו בשבת נמי כו' ל"צ דאיכא צערא, וקסבר מפרק כלאחר יד הוא שבת דאיסור סקילה גזרו ביה רבנן) יו"ט דאיסור לאו לא גזור ביה רבנן.
**וא"ת** למה ליה לחלק בין איסור סקילה לאיסור לאו, בפשוטו הו"ל לשנות שבת דאיסור (מפרק ממש) דאורייתא גזרו, יו"ט דאיסור דרבנן, דהא לצורך אוכל נפש הוא לא גזרו ביה רבנן, כיון דאיכא צער דרעבון, וי"ל דמה דשרי ביו"ט לצורך אוכל נפש מדאורייתא שרי רק מלישה ואילך וככתוב בתוס' ריש ביצה, ומכאן קשה על שיטת הר"ן (פ"ג דביצה) וסייעתו וכן הוא בתוס' פרק המצניע (דף צה ע"א ד"ה הרודה) דגם דישה וטחינה מדאורייתא שרי ביו"ט, וצריך התבוננות.

## דף קיט.

**תד"ה** מחוורתא, בסוף הדבור, מיהו אי לא חייש ר"מ למיעוט מן התורה אפילו היכא דאיכא חזקה בהדיה הוי אתי שפיר.
**קשה** לי, וכי אפשר לומר כן, הא בתינוק שנמצא בצד עיסה ס"ל לר"מ כן לקולא וע"כ דאורייתא הוא:

## דף קכ:

**גמרא** ואב"א כליו (דקתני אין מעידין אע"פ שיש סימנין בגופו ובכליו) בחווירי וסומקי.
**דאין** זה סימן שהרבה נמצאים כן, אבל לשאלה לא חיישינן ובהאי דפרק כל הגט מצאו

בחפיסה או בדלוסקמא אם מכירו כשר צריך לדחוק דמכירו אחפיסה ודלוסקמא קאי אף דנקט בלשון זכר ובלשון יחיד, כ"כ בתוס', אבל ללשון ראשון דחיישינן לשאלה א"צ לדחוק כלל, ומפרשינן כפשטיה דהאי מכירו קאי אגט.

**ונוראות** נפלאתי על התוס' שכתבו דלל"ק דחיישינן לשאלה מיירי התם שידוע שכן נאבדו בחפיסה ולהכי לא חיישינן לשאלה, ומה צורך לכך ואי משום דקתני מצאו בחפיסה. הא חזינן דהתוס' בקושייתם לל"ב דל"ח לשאלה היה ניחא להו לפרש דמכירו קאי אגט ולא חששו למה דקתני מצאו בחפיסה אלא דהוקשה להם מה דקתני בלשון יחיד וזכר, ומכ"ש דלל"ק ליכא קושיא כלל מזה, די"ל דלרבותא נקט אף דמצאו בחפיסה מ"מ אין החפיסה סימן דחיישינן לשאלה וצריך דוקא שיכיר הגט עצמו, וד' יחנני וילמדני: